

prosvetni delavec

NA ROB RAZPRAVAM O PEDAGOŠKI SLUŽBI

Manj nadzora, več pomoči in svetovanja

V zadnjih dveh letih so znova oživele razprave o pedagoški službi, pri čemer slišimo pogosto zelo nasprotujoča si mnenja. Očitno je, da si pod tem imenom predstavljamo različne stvari in da so tudi ambicije tistih, ki razpravljajo o pedagoški službi, zelo različne. Edino, v čemer se razpravljajci precej strinjajo, je, da bi bilo treba zdajšnje stanje izboljšati. Zunanji izraz vseh teh zadržkov je dejstvo, da že dolga leta ne pridemo do novega zakona o pedagoški službi, ki bi opredelil njeno mesto in ji določil naloge.

Ob vsem tem pa se nedvomno kaže, nekaj sklopov nalog, ki jih je v vsakem izobraževalnem sistemu treba opraviti, pa naj ima strokovne službe organizirane tako ali drugače.

Nesporno je, da na Slovenskem potrebujemo razvojno službo, ki bo skrbela za prenos raziskovalnih dosežkov v pedagoško prakso, organizirala pripravo vzgojno-izobraževalnih programov, skrbela za njihovo izvajanje, razčlenjevala njihove učinke in na tej podlagi predlagala morebitne spremembe. V ta okvir sodi tudi analitično spremljanje različnih pojavov v vzgojno-izobraževalnem procesu in oblikovanje pobud in predlogov za izboljšanje razmer. Organi, ki sprejemajo odločitve na področju vzgoje in izobraževanja, potrebujejo ne le podatke, ampak tudi strokovno utemeljene predloge, za katerimi s polno odgovornostjo stoji strokovna služba. Taki predlogi torej ne morejo biti »strokovna utemeljitve« vnaprej znanih odločitev, ampak rezultat samostojnega in odgovornega analitičnega dela, ki temelji na poznavanju teorije in naših kadrovskih in gmotnih možnosti.

Pomembno področje razvojnega dela je priprava učne tehnologije. Pri tem ne gre le za organizirano pripravljanje učbenikov in drugih učnih sredstev in strokovno usmerjanje tega dela, ampak predvsem za sistematično preučevanje učinkov učne tehnologije in iskanje rešitev, ki prinašajo najboljše vzgojno-izobraževalne dosežke. Vrnitvena informacija avtorjem o prednostih ali pomanjkljivostih posameznih rešitev je eden izmed pogojev za napredek na tem področju.

Razvojno delo na področju vzgoje in izobraževanja je izredno pestro in zahtevno, zato ga je treba organizirati čim bolj smotno in učinkovito in vanj pritegniti vse strokovne moči; pri tem mislim zlasti raziskovalne organizacije, visokošolske organizacije, ki izobražujejo učitelje, še posebno pa vzgojitelje in učitelje, ki s svojimi praktičnimi spoznanji lahko bistveno pripomorejo k uveljavljanju novih spoznanj.

Drug sklop nalog, ki ga navadno imenujemo svetovalno delo, predstavlja pomoč izobraževalnim organizacijam in učiteljem pri uvajanju novih programov, učne tehnologije in drugih novosti v pedagoško prakso. Čeprav se izobrazba učiteljev izboljšuje, ne moremo zahtevati od učitelja, da bo vse probleme reševal sam. Prva opora je pedagoški vodja in strokovna služba na šoli. Učiteljem veliko pomagajo aktivni za posamezna predmetna področja, različna posvetovanja in seminarji, kljub temu pa je še vedno dosti težav, pri katerih dober nasvet in strokovna pomoč ob pravem času pomenita učitelju dragoceno pomoč. Ljudje, ki opravljajo tako delo, morajo združevati v sebi veliko

strokovnega znanja in praktičnih izkušenj, da so lahko kos takim nalogam.

Novi zakoni s področja vzgoje in izobraževanja so izobraževalne organizacije postavili v položaj, da na podlagi sprejetih vzgojno-izobraževalnih programov samostojno načrtujejo in organizirajo svoje delo in za svoje odločitve sprejemajo tako polno odgovornost. Taka usmeritev zahteva še bolj zavzeto sodelovanje strokovnih služb, ki morajo pomagati in svetovati pri iskanju najboljših rešitev. Svetovanje pa ni le enostranski odnos, ki s strokovno ali celo upravno avtoriteto vsiljuje učitelju svoje rešitve, ampak predvsem ustvarjalni dialog, ki naj pripomore k temu, kako med številnimi možnostmi izbrati tisto, ki bo prinesla najboljše dosežke.

Pri tem ima posebno vlogo stalno izobraževanje pedagoških delavcev, saj če kje, velja na tem področju, da znanje hitro zastareva, zato se je treba učiti vse življenje. Pri tem gre za več ravni: samoizobraževanje, izobraževanje znotraj svoje organizacije, sistematično strokovno spopolnjevanje, ki bi ga morale organizirati več kot doslej matične visokošolske organizacije, in izobraževanje, ki je povezano z uvajanjem novosti v pedagoško prakso.

Tretji sklop nalog, ki je tesno povezan s svetovanjem, je nadzor nad opravljanjem vzgojno-izobraževalnega dela in uresničevanjem pravic občanov na tem področju. V preteklosti smo pogosto slišali tezo, da naša samoupravna šola ne potrebuje nadzora, saj imamo demokratične mehanizme, ki bodo po samopravnosti potrdili ali zavrnili družbene koristi. Praksa je pokazala, da žal ni tako.

Med drugim preberite

- KAKŠNA BO PODOBA NOVE SREDNJE ŠOLE? str. 2
- IZ PREDKONGRESNIH RAZPRAV, str. 2
- SKUPŠČINA SINDIKATA DELAVCEV V VZGOJI, IZOBRAŽEVANJU IN ZNANOSTI, str. 3
- DELEGATSKI SISTEM IN SAMOUPRAVLJANJE, str. 4
- KRATKOVIDNOST NAMESTO DOLGOROČNE USMERJENOSTI, str. 4
- NACIONALIZEM, MLADINA IN ŠOLA, str. 5
- PRELOMNICA V ODNOSIH MED UDELEŽENCI PROMETA? str. 6
- LEPŠI ČASI ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH? str. 7
- POKOJNINE, str. 11

V takih primerih je potrebna tudi nadzorna služba, ki poseže takrat, kadar odpovedo znotraj izobraževalne organizacije vsi samoupravni mehanizmi in je treba zaščititi družbene koristi in pravice posameznega občana.

To je le nekaj ključnih nalog, ki se postavljajo pred strokovne službe na področju vzgoje in izobraževanja. Ob tem se odpira vprašanje, kako se organizirati da bomo z razmeroma skromnimi kadrovskimi in gmotnimi možnostmi, ki so na voljo, kos vsem tem nalogam.

Večkrat se je postavljalo tudi vprašanje, ali potrebujemo podobno službo tudi za področje visokega šolstva. Menim, da ima visoko šolstvo toliko vrhunskih strokovnjakov, da bo znotraj obeh univerz brez težav mogoče oblikovati delovne skupine za izvedbo nekaterih razvojnih nalog in najti raziskovalce za temeljne raziskave na tem področju. Zakonitost dela visokošolskih organizacij spremlja Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, pedagoška in strokovna uspešnost visokošolskih učiteljev pa se vsaka štiri leta preverja v postopku habilitacije. Zato menim, da je visoko šolstvo poseben organizem, za katerega ni mogoče uveljaviti enakih rešitev kot za druge oblike izobraževanja.

Enotnost ima več prednosti

Večji del razvojnih in nadzornih svetovalnih nalog za področje pedagoške vzgoje, osnovnega in srednjega izobraževanja je doslej opravljal Zavod SRS za šolstvo, ki je po veljavni zakonodaji republiški upravni organ v sestavi Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo. V petnajstih letih, odkar je zavod organiziran v zdajšnji obliki (prej smo imeli Zavod za napredek šolstva in regionalne zavode za prosvetno-pedagoško službo), so se spričo tega, da zavod iz različnih razlogov ni bil v celoti kos nalogam, ki so mu bile naložene, večkrat odprle razprave o tem, ali ne bi vendarle kazalo ločiti nadzorno svetovalne vloge zavoda od razvojnega dela in ugotoviti posebno inšpekcijsko službo po zgledu drugih inšpekcij. Taka rešitev bi pomenila, da bi razvojno službo izločili iz republiške uprave in jo oblikovali kot samostojno strokovno institucijo, pedagoška služba kot pospeševalna in nadzorna služba pa bi zaradi svojih nalog in pooblastil verjetno še naprej morala ostati v sestavi uprave. Ta dilema se je znova odprla tudi ob pripravi predloga za izdajo novega Zakona o pedagoški službi.

Dozdajšnje delovanje zavoda, pa tudi izkušnje drugih jugoslovanskih republik, kjer imajo to službo razdeljeno na več institucij, dokazujejo, da je kljub nekaterim težavam in pomanjkljivo-

stim zlasti pri organizaciji dela, enotna strokovna služba na tem področju smotnejša, ker bolj omogoča vpogled v stanje na terenu, zagotavlja razmeroma hitro uveljavljanje novosti in vrnitveno informacijo. V naših razmerah, ob omejenih kadrovskih in gmotnih možnostih, pa je taka rešitev najbrž tudi edino mogoča.

Zato naj bi ostal Zavod tudi v prihodnje enotna razvojna svetovalna in nadzorna služba republike in občin in bi deloval v okviru republiške uprave, za nekatere naloge pa bi se neposredno sporazumeval s samoupravnimi interesnimi skupnostmi.

Za uspešno izvedbo take zašneve je treba izpolniti več pogojev, med njimi pa so pomembnejši: jasno opredeljena programska usmeritev, usklajenost delovanja z drugimi institucijami na področju vzgoje in izobraževanja, primerni strokovnjaki, gmotne možnosti za delo in funkcionalna notranja organizacija.

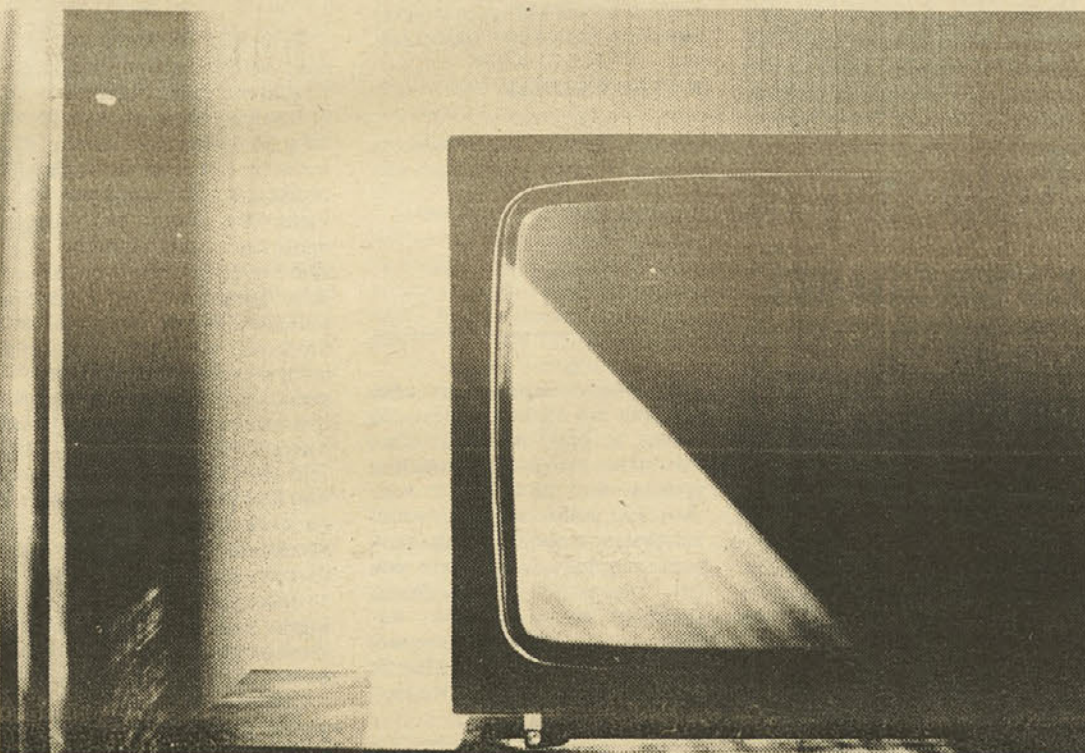
Samostojna služba ali servis?

Zavod je z zakonom opredeljen kot razvojna in nadzorna svetovalna služba na področju vzgoje in izobraževanja, torej kot nosilec strokovnega dela, lahko bi rekli tudi strokovne doktrine na področju vzgoje in izobraževanja, pripravljalec programov in drugih novosti, pa tudi kot služba, ki te novosti uvaja v prakso, preverja njihovo izvajanje in zagotavlja vrnitveno informacijo.

Težave, s katerimi se je zavod ubadal pri delu, pa so ga vedno bolj potiskale iz položaja nosilca strokovnega dela v vlogo servisa, ki dela po naročilu drugih organov in namesto predlogov rešitev pogosto pripravlja le utemeljitve za odločitve, ki so nastale zunaj njega. Taka usmeritev je nastala deloma zaradi prešibke kadrovske zasedbe, zaradi česar zavod ni bil vedno sposoben oblikovati svojih strokovno temeljnih predlogov, niti ni znal uporabiti izsledkov raziskav, ki so jih opravili drugi in jih uveljaviti v praksi. Deloma pa je taka usmeritev tudi posledica napačno razumljenega odnosa do Strokovnega sveta SRS in strokovnih svetov pisov, za katere zavod opravlja strokovne naloge, pa tudi pragmatičnega odnosa do drugih organov in organizacij v republiki.

Zato bi bila ena prvih nalog Zavoda, da v tesnem sodelovanju s komitejem, raziskovalnimi organizacijami (zlasti s Pedagoškim inštitutom) in Izobraževalno skupnostjo Slovenije pripravi na podlagi vizije dolgoročnega razvoja vzgoje in izobraževanja program razvojnih nalog in se organizira tako, da bo sposoben izoblikovati svoj ustvarjalni

(Nadaljevanje na 2. strani)

Dragan Arigler: Osvetilev

dogodki novosti

Manj nadzora, več pomoči in svetovanja

Nadaljevanje s 1. strani

odnos do temeljnih problemov vzgoje in izobraževanja na Slovenskem in sposoben pripraviti predloge za njihovo rešitev. Razumljivo je, da bo moral pri tem vedno tesno sodelovati z znanstvenimi in strokovnimi institucijami, in da bo predloge, ki jih bo pripravil, znal utemeljiti in jih z močjo strokovnih dokazov tudi uveljaviti. Seveda ni mogoče pričakovati, da bi bil vsak predlog sprejet, saj mnoge odločitve nastajajo tudi iz tehničnih razlogov, ki so zunaj strokovnih opredelitev. V takih primerih bi moral Zavod nedvoumno opozoriti na posledice, ki bi utegnile nastati, če bodo sprejete strokovno sporne odločitve.

To, da Zavod opravlja strokovne naloge za Strokovni svet SRS in strokovne svete pisov, ga torej ne more odvezati odgovornosti za samostojna, strokovno utemeljena stališča, za katera pa mora prevzeti tudi polno odgovornost. Le tako si bo Zavod lahko postopoma v javnosti ustvaril ugled in potrebno strokovno avtoriteto, s katero bo lahko sprejete novosti uveljavljal v pedagoški praksi.

V prihodnjem obdobju se bo težišče dela na področju vzgoje in izobraževanja preusmerilo od priprave programov na njihovo spremljanje in posodabljanje, obenem pa bo zahtevalo veliko analitičnega dela za odpravo pomanjkljivosti in iskanje novih, boljših rešitev.

Za opravljanje teh nalog bo treba zagotoviti tesno povezavo med preučevalnega in analitičnega dela s preverjanjem rezultatov v pedagoški praksi in hitro sprotno pomoč in ukrepanje povsod tam, kjer bi pri uvajanju novih programov nastale težave.

Ob taki usmeritvi dela bo potrebna tesna povezanost z drugimi nosilci strokovnega in raziskovalnega dela na področju vzgoje in izobraževanja, zagotoviti bo treba trdno programsko povezanost z raziskovalnimi organizacijami. Bolj kot doslej bomo morali spoznanja in dosežke raziskovalnega dela po najkrajši poti uveljaviti v vzgojno-izobraževalni praksi; pri tem bo moral imeti zavod pomembnejšo vlogo, saj s svojim delovanjem posega neposredno v vzgojno-izobraževalne organizacije in hkrati sodeluje pri oblikovanju strokovnih in sistemskih rešitev v vzgoji in izobraževanju. Tesnejša povezava pri načrtovanju in izvajanju novih programskih rešitev bo potrebna z visokimi šolami, še posebej s tistimi, ki pripravljajo pedagoške delavce tako pri oblikovanju programov za podiplomski študij, še posebej pa pri programih za izpopolnjevanje, saj brez temeljito pripravljenih učiteljev ne bo mogoče uveljaviti novosti v vzgoji in izobraževanju.

Zaradi slabših gmotnih možnosti se strokovne službe na vseh področjih racionalizirajo; zato bo treba zagotoviti čim večjo povezanost, usklajenost in delitev dela z vsemi službami v republiki in občinah, ki delujejo na področju vzgoje in izobraževanja. To velja zlasti za strokovne službe izobraževalnih skupnosti, občinske upravne organe in strokovne službe skupnosti za zaposlovanje, ki imajo prav tako neposredne naloge na področju vzgoje in izobraževanja.

Za smotno delitev in povezanost dela

Da bo lahko uresničeval vse te naloge, se bo moral zavod organizirati tako, da bodo zagotov-

ljeni enotnost delovanja, kakovost in strokovnost opravljenih nalog ter hiter in zanesljiv pretok ugotovitev in spoznanj iz pedagoške prakse na preučevalno delo in oblikovanje novih vzgojno-izobraževalnih programov. Zavod bo moral biti sposoben na podlagi svojih ugotovitev dajati pobude tudi drugim strokovnim, raziskovalnim in družbeno-političnim organizacijam, da usmerijo svoje delo na temeljna vprašanja, ki se pojavljajo v vzgoji in izobraževanju. Ob oblikovanju notranje organizacije in delitve dela bo treba oceniti, katere naloge bo najuspešneje lahko opravljal zavod, katere naloge pa bi bolje in učinkoviteje lahko opravile druge specializirane organizacije. Take naloge bo treba prenesti na druge nosilce, moči zavoda pa usmeriti v ključna področja njegovega delovanja.

Taka usmeritev postavlja pedagoško službo v novo razmerje do vzgojno-izobraževalnih organizacij, predvsem v službo razvoja vzgoje in izobraževanja, kot pobudnico in pospeševalko novih oblik in metod dela, kot strokovno službo, ki naj pomaga in svetuje izobraževalnim organizacijam, njena nadzorna vloga pa se izrazi predvsem takrat, ko znotraj vzgojno-izobraževalne organizacije odpovedo mehanizmi pedagoškega vodenja in samoupravnega nadzora nad izvajanjem sprejetih odločitev.

Zato se pedagoška služba ne more zožiti na klasično inšpekcijsko službo, ki le ugotavlja skladnost dela vzgojno-izobraževalne organizacije s sprejetimi programi in veljavnimi predpisi na področju vzgoje in izobraževanja, čeprav se tudi tej nalogi ne bo mogla izogniti. Težišče njene dela delovanja mora biti predvsem na spodbujanju, usmerjanju in svetovanju pri iskanju novih oblik in metod vzgojnoizobraževalnega dela, pri prenašanju novosti iz teorije v prakso ter prenašanju pobud in problemov, ki se pojavljajo v praksi raziskovalnim organizacijam in strokovnim službam, da jih raziščejo in najdejo nanje odgovore.

Temeljna naloga pedagoške službe v prihodnjem obdobju je, da postane ustvarjalnejša, saj je v preteklosti vse preveč ugotavljala in opozarjala, premalo pa neposredno pripomogla k reševanju problemov in pomagala izobraževalnim organizacijam in posameznim pedagoškim delavcem takrat, ko so to pomoč najbolj potrebovali. Ko bo nadzorno-svetovalna služba tesneje delovno povezana z izobraževalnimi organizacijami in s pedagoškimi delavci, bo po drugi, novim odnosom ustreznejši poti, dobila tudi neposrednejši in stvarnejši vpogled v delovanje vzgojno-izobraževalnih organizacij in tudi možnosti, da bo morebitne kršitve družbenih vzgojno-izobraževalnih smotrov in kršitve zakonitosti pravočasno zaznala in preprečila, še preden bi nastala večja družbena škoda.

Za konec pa bi želel poudariti še eno. Še tako dognane normativne rešitve, ki bodo definirale razvojno in nadzorno-svetovalno delo na področju vzgoje in izobraževanja ne bodo prinesle posebne koristi, če ne bomo pripravili tej službi zagotoviti takih delovnih razmer, da bo lahko normalno opravljala svoje delo in postala vabljava za najboljše strokovnjake s področja vzgoje in izobraževanja, saj tudi za pedagoško službo velja, da jo oblikujejo ljudje, ki v njej delajo.

PETER WINKLER

IZ PREDKONGRESNIH RAZPRAV

Iskati moramo dolgoročne rešitve

Tudi v vzgoji in izobraževanju ni dovolj razmišljati le o tem, kako bi z različnimi ukrepi, kot je odpravljanje notranjih slabosti in aktiviranje notranjih zmogljivosti, razrešili vsa eksistenčna vprašanja te dejavnosti; ni se mogoče zadovoljiti le z ohranitvijo sedanjega, čeprav mora biti v neposredni konkretni dnevni politiki organov in institucij, pa tudi delavcev v teh dejavnostih navzoče tudi to. Iskati je treba dolgoročne rešitve, predvsem pa terjati, da se tudi vzgoja in izobraževanje oziroma njuni programi upoštevajo v družbeni reprodukciji kot pomemben dejavnik večje produktivnosti dela. Uresničevanje temeljnih načel socialistične samoupravne preobrazbe vzgoje in izobraževanja (ali na kratko reforme vzgoje in izobraževanja v njeni celostnosti) je proces, ki zahteva nenehno preverjanje in kritično primerjavo z doseženim ter ustvarjalno spopolnjevanje programov v skladu z razvojnimi potrebami. Ob tem se moramo upreti poskusom obnove starega, dualističnega sistema izobraževanja ter monopolizaciji in odtujevanju znanja od delovnih ljudi in občanov in ustvarjati možnosti za znanstveno in strokovno presojo izobraževalnih procesov. S svojim temeljnim poslanstvom prav vzgoja in izobraževanje prenašata znanje, delovne navade, ustvarjalnost, moralne lastnosti, skratka, oblikujeta človeka za prevzemanje odgovornosti v

družbenem proizvodnem procesu in pri samoupravljanju. Zato bi morali biti programi te dejavnosti dolgoročno zasnovani in kar najbolj prilagojeni novim, spreminjajočim se potrebam družbenega razvoja. Bolj bi morali biti usmerjeni v prihodnost, predvsem pa bi morali prispevati k temu, da ujamemo korak z razvojem znanosti in tehnike ter tehnologije v sodobnem svetu, s sodobno znanstveno in tehnološko revolucijo. Podobne ugotovitve veljajo tudi za druge družbene dejavnosti oziroma za posamezne programe. Ni pa dovolj, če se tega zavedajo le delavci v družbenih dejavnostih, pač pa morajo to kot nalogo sprejeti delavci v celotnem združenem delu. Če glede tega ne bomo napravili koraka naprej, se položaj družbenih dejavnosti kljub našim prizadevanjem tudi v prihodnje ne bo izboljšal, od tega pa je tudi bistveno odvisno, ali bo družba znala in kako hitro bo sposobna najti pot iz sedanjega položaja in zagotoviti hitrejši in bolj kakovosten razvoj.

Zato ne moremo pristajati le na politiko »preživetja«, pač pa moramo uveljaviti ustvarjalen prispevek izobraževanja, znanosti, zdravstva in vseh drugih družbenih dejavnikov pri uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije; s tem se bo tudi krepila zavest o potrebi njihovega hitrejšega razvoja.

MARIJA ZUPANČIČ VIČAR

Za razvoj, ne za enakost v revščini

Veliko komunistov in šolah iskreno meni, da je stabilizacija zgolj omejevanje in preživetje, ne pa dolgoročno samoupravno razvojna usmeritev. Takšna zavest se hote ali ne hote prenaša na mlade in postaja zato pomembno idejnopolično vprašanje. Enako težo ima solidarnost in vzajemnost predvsem v osnovnem izobraževanju. V resnici bi morali pretehtati, kaj mislimo s tem, da je treba določiti minimalni skupni družbeni potrebi in najnižjo še dopustno raven njihovega dopustnega izvajanja. Zelo zapleteno so tudi razmere v osnovnem šolstvu. Kritično bi se morali opredeliti do razlage določil Zakona o osnovni šoli, ki zožujejo zagotovljeni program zgolj na šolo; zaradi narave, ki jo le-ta ima, bi veljalo začrtati razvoj zagotovljenih programov od minimalnih do optimalnih, do najboljše možne pa je še veliko prostora za ambicije in možnosti v posameznih okoljih. Ne zavzemam se za enkrat v revščini, temveč za razvoj, smiselno dopolnjevanje osnov za solidar-

nost, ki bo omogočila v vseh okoljih najmanj tako izobraženo raven in število, ki bo omogočalo neovirano vključevanje v procese prilagajanja in vključevanje v znanstvenotehnološko revolucijo.

V Jugoslaviji bi se morali lotiti kritične analize vzgojno-izobraževalnega sistema vsaj tako temeljito, kot smo to opravili pri političnem sistemu. Kako je mogoče, da je na načelnih izhodiščih 10. kongresa ZKJ zraslo toliko različnih rešitev, njihovih sprememb in dopolnitev ter spet novih rešitev. Kritično moramo preveriti vse različne jugoslovanske izpeljave, oceniti, koliko so v resnici ustvarjalni prispevki preobrazbenih procesov, koliko pa zgolj slepe ulice. Za naše domače razmere lahko rečem, da smo preobrazbena izhodišča uveljavili pretežno glede na razvojne potrebe, čeprav smo take primere že dali v presojo in jasno zahtevali takojšnje izboljšave.

KATJA VADNAL

Šola naj se preusmeri

Kakor koli že postavljamo in preurejamo naše šolstvo, vsi šolski sistemi — ne samo pri nas, temveč v svetu — so danes v krizi. Vse jasneje postaja, da niso več kos potrebam in možnostim prihajajoče nove znanstvenotehnološke informacijske dobe, da postajajo vsi ti sistemi vse bolj brezupno anahronistični, vse manj sposobni, da sledijo potrebam ne tako daljne prihodnosti. Naj omenim samo dve področnosti. Naš šolski sistem, pa tudi drugod po svetu ni veliko drugače, ima za svojo temeljno moti-

vacijo predvsem pozitivno oceno oziroma kot sankcijo negativno oceno, se pravi motiv, ki nima nikakršne zveze z avtentičnim spoznavanim motivom, z raziskovalno radovednostjo, vedoželjnostjo, temveč je čisto povsem zunaj tega. Ima pa zato značaj zagotavljanja eksistence, družbene promocije ipd., duševni razvoj otroka do vstopa v šolo pa je motiviran pretežno že po naravni otrokovi radovednosti, vedoželjnosti ipd.

Zdajšnji šolski sistemi preverjajo v ocenjevanju povečini

spominske sposobnosti, v najboljšem primeru logično mišljenje; mnogo bolj pa zanemarjajo ustvarjalno mišljenje in domišljijo, sposobnosti, ki sta dostikrat celo nezaželeni, ker v določenem smislu motita normalne učne procese.

Seveda ne mislim, da bi bilo mogoče celotno šolsko metodiko in didaktiko čez noč obrniti na glavo, vendar je treba imeti pred očmi tudi prihodnost. Če pa imamo pred očmi ne tako daljno prihodnost, ki jo zaznamuje prihod pete generacije računalnikov, ti bodo prevzeli človeku tudi velik del samih logičnih miselnih operacij s hitrostjo, ki ji človek kot posameznik ne bo več kos, tedaj je jasno, da sta najpomembnejši človeški sposobnosti, ki naj ju oblikuje in ki ju bo morala oblikovati šola prihodnosti, ustvarjalno mišljenje in domišljija hkrati s tistim nenehno spreminjajočim se obsegom znanja, ki je nujno, da se ustvarjalno mišljenje in domišljija sploh morata razumeti. Ne more biti dvoma, da se težišče premika od pomnjenja in celo logičnega sklepanja — kar vse prevzemajo računalniki — k ustvarjalnemu mišljenju in domišljiji. Če se zdi

komu to še nekako oddaljena zija prihodnosti, pa že današnji čas operativno zahteva, da vsako mladi rod tako, da bo sposoben in pripravljen učiti vse življenje, saj gre danes razvoj znanosti in tehnologije tako hitro, vsako tudi najsodobnejše znanje v nekaj letih zastari in ga je treba zato nenehno obnavljati in dopolnjevati. Iz razvojne psihologije pa vemo, da tudi sposobnost pridobivanja novega znanja ne krni, če že med šolanjem ne priblikujemo in razvijamo sposobnosti za to. Najboljša podlaga tak razvoj sposobnosti je pravzaprav splošna izobrazba, ne prehitra, preozka in preestrsma specializacija, ki delu prav nasprotno.

Zato se mora naša šola danes nujno usmeriti k razvijanju sposobnosti, nagnjenj želja po pridobivanju novega znanja, sposobnosti in volje učenja vse življenje. Ni dvoma, da bo uvajanje sodobne računalniške tehnologije v šolske sisteme bistveno spremenilo celotno metodologijo pouka in tudi vlogo samega učitelja v njem, bolj pa samega mladega učenca.

BORIS MAJER

Iz razprave na 19. seji CK ZN

Kakšna bo podoba nove srednje šole?

S seje Strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje

Prenavljanje zdajšnjih vzgojno-izobraževalnih programov srednjega usmerjenega izobraževanja, ki ga že več kot dve leti težko pričakujejo učitelji in učenci srednjih šol, se je vendarle začelo. O teh programih je bilo slišati doslej veliko pripomb in kritik ravnateljev in učiteljev srednjih šol pa tudi učencev; vsi menijo, da bi bilo treba odpraviti vsaj največje pomanjkljivosti in napake v programih. O spremembah in prenovi je spregovorila tudi javna kritika, tej pa so se pridružila še spoznanja dozdevnih evalvacijskih raziskav o učinkih reformirane šole. Potrebujemo torej novo srednjo šolo: tako, ki se bo lahko pohvalila s sodobno učno snovjo — brez podvajanja in pretirane obsežnosti in bo dajala boljše znanje, ustreznijo podlago za študij na univerzi pa tudi za začetek dela. Želimo si srednjo šolo, ki bo usposabljala učence za sodobne zahteve tehnologije in ne bo zanemarjala naše kulture, predvsem pa ne materinske in tuje jezika. Toda, kakšna naj bo taka najprimernejša šola? Odgovor, ki ga zavzeto iščejo strokovnjaki, še zdaleč ni preprost. Gre namreč za to, da se pri oblikovanju nove podobe srednje šole, ki mora ustrezati tako po strokovni kot pedagoški plati, nalaga ogromna moralna odgovornost strokovnim svetom pisov pri izobraževalni skupnosti Slovenije in nič manjša Strokovnemu svetu SRS za vzgojo in izobraževanje.

Temeljno izhodišče pri prenovi srednješolskih programov so zahteve stroke, učna snov naj bi bila bolj smotno razvrščena, tako po obsegu kot vsebini. Povedati je treba, da ne bo mogoče oblikovati splošnih sistemskih in vsebinskih rešitev (na temelju ugotovitev evalvacijskih raziskav) in jih uveljavljati pred šolskim letom 1987/88. Zato je na pobudo Zavoda SRS za šolstvo Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje odločil, naj bi prenovili vsaj nekatere vzgojno-izobraževalne programe srednjega izobraževanja, ki vsebujejo štiriletno smer izobraževanja. Dva izmed teh programov je na svoji zadnji seji obravnaval Strokovni svet: predlog predmetnika prenovljenega VIP Naravoslovno-matematična tehnologija in osnutek predmetnika prenovljenega programa Družbeno-jezikovna dejavnost.

Pohvaliti je treba oba strokovna sveta ustreznih pisov pri Izobraževalni skupnosti Slovenije, ki pripravljata oba prenov-

ljena programa; uvedli naj bi že na začetku novega šolskega leta 1986/87 v prve letnike srednje šole. Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje je prizadevanja podprl, čeprav imeli nekateri člani pomisleke. Vzroki so jasni: štiriletna raziskava o učinkih reformirane srednje šole še ni končana, nejasna pa so tudi nekatera načelna vprašanja. Med drugim gre tudi za skupno vzgojno-izobraževalno osnovo, ki je enoten temelj za vse vzgojno-izobraževalne programe. Ponekod je — tako si povedali v razpravi — preobširna, drugod se učna snov podvaja nejasnosti so tudi pri vpisnih pogojih in prehodnosti. Nekateri člani strokovnega sveta skrbijo, da ne bi programov obravnavali ločeno, menijo, da bi se morali lotiti prenavljanja vseh srednješolskih programov enotno, pri tem pa paziti, da ne bi z globljim poseganjem v vsebino učnih načrtov, v organiziranost pouka, pa tudi v razmerja med predmeti škodovali skupnemu prizadevanju po čim boljši srednji šoli.

Kljub nekaterim pripombam pa je večina podprla prizadevanja obeh pisov; prenovila bi družboslovno-jezikovni program in program naravoslovno-matematična tehnologija. Uvedli naj bi ju jeseni — poskusno za 2000 učencev prvih letnikov srednje šole. Razprava pa se je zataknila ob predmetih osnovnih tehnik in proizvodnje ter zdravstvena vzgoja. Po predlogu strokovnih svetov pisov naj bi namreč del učne snovi obeh predmetov uvrstili v nekatere druge predmete — tako bi se število ur zmanjšalo. Razpravljalo se o teh vprašanjih niso strinjali zmanjkalo pa je časa, da bi obravnavali še druge predvidene novosti (več ur materinske in tuje jezika, več družboslovja, program naravoslovje in na soprotno, kolikšen del učne snovi iz predmeta samoupravljanje temelji marksizma v drugih predmetih); zato so sklenili, da bodo zaprosili za mnenje o tem strokovne svete vseh devetnajstih pisov, nato pa bodo nadaljevali razpravo. Videti je, da bi prenova srednjega izobraževanja, ki naj bi se predvidoma začela že letošnjo jesen, zahtevala nekaj več časa. Obveljalo pa je načelo, naj bi novosti uvajali postopno, najprej tiste, ki bodo najprej primerno pripravljene. Tako ne bi po nepotrebnem ovirali prizadevanja tistih, ki jim pot nove srednje šole jasneje

TEA DOMINKO

dogodki
novostiDelegatski sistem
in samoupravljanje

Šola ne more biti ustvarjalna, če je v njej vse preveč predpisano

Kako deluje delegatski sistem pri samoupravljanju v srednjih šolah usmerjenega izobraževanja za mladino in v študentskih središčih v naši republiki? Na to vprašanje skuša odgovoriti analiza, v kateri so podatki in ugotovitve, ki jih je zbral družbeni pravobranilec samoupravljanja, obravnaval pa jo je na nedavni seji svet za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu republiške konference SZDL. O tej temi, ki je bila doslej vse prevečkrat na obrobju razprav, bodo ob predloženem gradivu razpravljali tudi sveti za vzgojo in izobraževanje pri občinskih konferencah SZDL in tako skušali poiskati in odpravljati nepravilnosti, ki se pojavljajo pri uresničevanju delegatskega sistema in samoupravljanja v vzgoji in izobraževanju.

Približno leto dni je od tedaj, ko so v Slovenj Gradcu zborovali mladi samoupravitelji, in dober teden, ko so na seji sveta opozorili na njihove sklepe. Med ugotovitve s tega zborovanja sodi tudi ta, da šola ne more biti ustvarjalna, če je v njej vse preveč določeno, predpisano. V šoli, tudi v usmerjeni, bi moralo biti več »prostora« za izvirne vsebine, za dejavnosti, zanimive za mlade.

Večja razgibanost, več različnih oblik dela in ozračje, v katerem se krešejo mnenja — taka naj bi bila šola, kakršno si želijo.

Pritožujejo se, da je današnja šola odtujena, da v njej ni možnosti za samoupravljanje. V neki anketi, ki so jo opravili ob raziskavah srednjega usmerjenega izobraževanja, so na vprašanje, kjer se samoupravljanje najbolj izkaže, odgovorili takole: sodelovanje v svetu šole se je od 13 možnih odgovorov uvrstilo šele na 9. mesto, nekateri učenci so zatrjevali, da sodelujejo »na videz povsod, v resnici nikjer« ali »povsod le na papirju«, in zapisali, da se o samoupravljanju »učijo« samo pri STM. In še to se je izkazalo, da so najbolj dejavni v oddelčnih skupnostih in da je samoupravno življenje najživljenejša tam, kjer sodelujejo skupaj z učitelji pri načrtovanju, opravljanju in vrednotenju dela.

Te stvari niso zapisane v omejenem poročilu, slišali pa smo jih v razpravi. Misel, da je tam, kjer je vse preveč toga začrtano, ujeta v zakone in predpise, mogoče zanemariti bistveno, se je namreč ponovila tudi v razpravi o delovanju delegatskega sistema v naših šolah. Kolesje zakonodaje je sicer dobro sestavljeno, ko pa steče v praksi, marsikdaj zaškriplje. Velikanske količine samoupravnih aktov, povečini prirejenih po določenih vzorcih, seveda tudi v šolah — tako kot na drugih področjih družbenega življenja — se niso zagotovilo za red in pravičnost.

To je pokazala tudi anketa, s katero so zbirali podatke za omejeno analizo: kar polovica vprašanih šol zakonodaje ne spoštuje dosledno, marsikje s statutom ne uredijo vprašanj, ki bi jih morali, ali pa ne spoštujejo določil zakona in statuta. Ponekod so se šolski sveti sestali premalo, samo petkrat na leto, drugod pa so pretiravali: imeli so 21 sej in tako trtili čas in denar za pripravo gradiva. Seje so bile velikokrat nesklepčne, potem pa so zbirali soglasja k sklepom dodatno ali pa so dodatno sklicevali tudi seje za posamezne skupine delegatov.

Nesklepčnost, ta kronična bolezen delegatskih sej današnjega časa, povzroča veliko težav tudi šolskim svetom. Največ pregla-lic povzročajo delegati družbene skupnosti, najmanj pa delegati delavcev. Šole menijo, pa tudi na seji smo slišali veliko o tem, da so v delegaciji družbene skupnosti izvoljeni ponavadi ljudje, ki so že tako preveč obremenjeni s funkcijami. Velikokrat nastopajo »osamljeni« in prinašajo na seje samo svoje mnenje, namesto tistega iz »baze«. Znano je, da delegatom nasploh okolje premalo pomaga: če torej nihče v okolju, od koder delegat prihaja, nič ne vpraša, pa tudi svetuje mu ne, potem je razumljivo, da se raje ogne seji. Veliko takih zunanjih delegatov seveda še zdaleč ne zanima dogajanje v šoli toliko, kot zanima na primer učence, učitelje in starše. Ti se srečujejo v razredih, zbornicah, na roditeljskih sestankih, šolsko življenje je del njihovega vsakdanjika.

Zato so se na seji sveta RK SZDL še posebno zavzeli za to, naj bi v svete šol prišli predstavniki, ki bodo res čutili dovolj odgovornosti za delo sveta šole in ne bodo uresničevali svoje vloge samo formalno.

Ena od velikih napak, ki jo opažajo pri delegatih, je pasivnost. Ta izvira včasih iz premajhne poučenosti, slabe strokovne usposobljenosti, velikokrat pa tudi iz tega, ker imajo tako odrasli kot učenci občutek, da se na sejah odloča o marsičem, kar je že vnaprej odločeno in da je torej potrditev zgolj formalna; to se seveda marsikdaj res, posebno ko se zbirajo mnenja o politiki vzgoje in izobraževanja, ko se glasuje o obsegu oddelkov na šoli in še o marsičem.

Učenci in študenti se čedalje bolj zavedajo svojih pravic, prav pa bi bilo, so menili nekateri, da bi se bolj zavedali tudi svoje odgovornosti. Odgovornost pa je že od nekdanj šibka točka — ne samo v šoli. In še na neko diametralno nasprotje so opozarjali v pogovoru o delegatski tematiki: želimo človeka, ki bo znal samostojno razmišljati in ravnati, vzgajamo ga h kritičnosti, za ustvarjalno sodelovanje, v življenju pa se pojavlja nešteto ovir, ki to ustvarjalnost dušijo in kritičnost v kali zatregajo. Teorija učeno, praksa drugo. In tega se mladi dobro zavedajo — zato tudi ni čudno, če zahtevajo sodobnejšo, bolj »prostorno« šolo.

MARJANA KUNEJ

Kratkovidnost namesto
dolgoročne usmerjenosti

Ob poročilu o potrebah, možnostih in možnostih za izobraževanje in zaposlovanje mladih

Poročilo skuša odgovoriti na nekatera vprašanja, ki so bila postavljena na problemski konferenci RK ZSMS o socialnem položaju mladega rodu, junija leta 1985. Pripravljeno je za razpravo na marčevski seji skupščine Socialistične republike Slovenije. Na številnih poprejšnjih razpravah v skupščinskih organih in na svetu za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu Republiške konference SZDL Slovenije so razpravljali ugotavljali, da so v poročilu temeljito razčlenjeni nekateri pojavi v izobraževanju, ki bodo imeli škodljive daljnosežne posledice, če jih ne bomo zmogli pravočasno odpraviti.

Poročilo sicer ne odkriva novih dejstev in pojavov, pač pa ustvarjalno združuje podatke in ugotovitve iz nekaterih poročil, raziskav oziroma analiz Pedagoškega inštituta, Centra za razvoj univerze, Zveze skupnosti za zaposlovanje, Zavoda SRS za statistiko in še nekaterih. Čeprav so bili vsi ti dokumenti že objavljeni, pa so šele združeni v poročilu zbudili pozornost in odziv kakršnega, glede na nekatera zaskrb-jujoča dejstva, zaslužijo.

Poročilo razčlenjuje vpis v usmerjeno izobraževanje glede na dolgoročno načrtovane spremembe v kadrovi sestavi, pri čemer na podlagi gibanj v zadnjih 5 do 10 letih ugotavlja, da predvsem zmanjševanje vpisa v

srednje izobraževanje in močno upadanje vpisa za študij ob delu v visokem šolstvu ne zagotavljata možnosti za uresničitev načrtovanih kadrovskih sprememb. Premalo pa je poročilo kritično do vpisa v smeri izobraževanja za V. zahtevnostno stopnjo, ki sicer ni bistveno manjši kot je bil pred preobrazbo srednjega šolstva, je pa bistveno premajhen, da bi zagotovil dovoljno število diplomantov s poklici V. zahtevnostne stopnje za zaposlitev in za vključitev v visoko šolstvo. Po naših izračunih bi namreč lahko uresničili do leta 2000 načrtovano izboljšanje kadrovske sestave le, če bi vsako leto vključili v smeri V. zahtevnostne stopnje več kot 16.000 učencev. Ker jih v zadnjih letih vpisujemo le po okoli 12.000 na leto, vidimo prav v tem primanjkljaju in v že nekajletnem upadanju deleža osmošolcev, ki se vpisujejo neposredno po osnovni šoli v srednje izobraževanje ter v nezmanjšanem osipu v srednjem in visokem šolstvu poglobitve ovire za uresničitev kadrovskih načrtov v že sprejetih planih razvoja do leta 2000.

Poročilo opozarja na dva dejstva, ki pomembno vplivata na slabšo izrazno sposobnost mladih. Prvi takšen pojav je, da je delež osmošolcev, ki se ne vključujejo v srednje izobraževanje, izrazito večji v slabše razvitih občinah. Ta sega v nekaterih tudi prek četrtine. Drugi pa je še vedno premajhno vključevanje učencev, katerih starši imajo nižjo izobrazbo, v zahtevnejše vzgojno-izobraževalne smeri.

Slabo prostorsko gibalnost slovenskih delavcev bi morali nadomestiti z večjo poklicno gib-

ljivostjo. To pomeni, da bi morali na vseh področjih imeti široko usposobljene delavce, ki bi se bili sposobni z nadaljnjim izobraževanjem hitro usposobiti za novo poklicno delo. To pa bomo lahko zagotovili le z dovolj širokimi vzgojno-izobraževalnimi programi in z odpravljanjem opisanih nezaželenih pojavov pri vključevanju v izobraževanje. Poročilo pa ne omenja še enega pomembnega pogoja za uresničevanje poklicne gibalnosti, to je, izdelanih programov usposabljanja po pridobljeni izobrazbi za začetek dela. Že današnja programska sestava srednjega izobraževanja je takšna, da se učenci v mnogih smereh izobrazijo za začetek dela v različnih poklicih. Popolno usposobljenost za določen poklic pa bi si lahko pridobili le v ustreznem programu usposabljanja. Ker teh v večini usmeritev še ni, se danes diplomanti takih smeri poklicno usposabljuje v bolj ali manj ustrezno izvedenih programih pripravništva, pa tudi kar samo z delom na delovnem mestu. Po določenih pravilnikih o pripravništvu, ki ga je izdala Gospodarska zbornica Slovenije namreč delovne organizacije same v svojih samoupravnih aktih uredijo, ali je pripravništvo za začetnika potrebno ali ne. Po podatkih skupnosti za zaposlovanje so v letu 1985 delovne organizacije zaposlile okoli 7000 diplomantov od III. zahtevnostne stopnje navzgor brez pripravništva (to je približno tretjina vseh).

Poročilo, žal, ne predlaga ukrepov niti za odpravljanje pojave, ki bo najbolj oviral načrtovano izboljšanje kadrovske sestave. Brez takšnih ukrepov pa kljub kritični analizi ne moremo pričakovati zelenih in potrebnih sprememb. Iz prakse poklicnega usmerjanja se nam ponujajo tile predlogi ukrepov.

Odnos do izobrazbe, zavest o potrebnosti in koristnosti znanja je treba spreminjati z ustreznim moralnim in gmotnim vrednotenjem rezultatov znanja, ja-

snim opredeljevanjem potreb znanja iz že sprejetih načrtovanih ciljev; to pomeni trenutno da je treba ponovno določiti hteve po znanju, ki jih kaže opredelitev 70 : 30 v korist proizvodnih poklicev, z objektivnim preverjanjem in priznavanjem neinstitutionalno pridobljenega znanja, s pozitivnim vrednotenjem povezovanja znanja in strokovnosti — v nasprotju danes pogosto negativno oznako »intelektualna elita« itd.

V vzgojno-izobraževalnem sistemu pa je v srednjem usmerjenem izobraževanju potrebno povečati število izobraževalnih zmogljivosti za 10 do 20 % na rodod, ki zapuša osnovno šolo (zaradi ponavljalcev in širše možnosti izbire), v V. stopnji zahtevnosti naj bi se imelo možnost vključiti 60 do 70 % enega rodu, usmerjanje in s tem tudi vzgoja in izobraževanje v srednjem usmerjenem izobraževanju naj bi motivirali za V. stopnjo zahtevnosti in ne selekcionirali. Dokler ekonomske in tehnološke zakonitosti ne bodo prisilile združenega dela k večjemu štipendiranju za V. in višje zahtevnostne stopnje, naj še bolj kot zdaj to kratkovidnost združenega dela nadomestimo s štipendiranjem iz združenih sredstev.

V osnovni šoli moramo doseči večje povezovanje s starši, tako da bi njihove želje uskladili s sposobnostmi njihovih otrok, da bi otroci že v osnovni šoli te sposobnosti ustrezno uresničevali (kadar je potrebno tudi usmerjeni gmotni pomoči družbe, že med osnovnim šolanjem, da bi bila izobraževalna pot pogojena s sposobnostmi, to je, z notranjimi in ne zunanjimi dejavniki).

Potrebni bi bili tudi manj diferenčirani vzgojno-izobraževalni programi tako, da bi večino njih lahko izvajali na vseh območjih in bi bili učencem dostopni brez preselitve. Zato pa bi bilo tudi potrebno prilagoditi prometno infrastrukturo razmetitvi ritmu izobraževanja.

JANEZ ZALAZNIK

Porodniški dopust odslej eno leto

S seje skupščine Skupnosti otroškega varstva Slovenije

Dandanes, ko se moramo vedno znova marsičemu odpovedati, je še posebno pomembno, da ugotovimo, koliko denarja je družba sposobna nameniti razvoju otroškega varstva. Bomo zaostrene težave na tem področju reševali v škodo otrok, razvoj vzgoje in varstva otrok pa prepustili iznajdljivosti slabo nagrajenih vzgojno-varstvenih delavcev, v napol praznih vrtcih in ob čedalje tanjših denarnih staršev? Ali pa bomo ravnali po načelu, da je vzgoja in varstvo predšolskih otrok pomembno področje, da zaposleni v njem opravljajo družbeno koristno delo in da je treba že začetni uresničevati naštetokrat ponovljeno zahtevo: dati čimboljše možnosti vsem otrokom? Ne bi smeli dovoliti, da bi se še naprej povečevale razlike med občinami tako glede možnosti za delo kot v osebnih dohodkih vzgojovarstvenih delavcev. Ne bi smeli zaiti v slepo ulico, kjer ekonomska cena v vrtcih, ki je nastala na temelju večjega števila otrok (kot jih je v vrtcih zdaj) duši vsa prizadevanja vzgojno-varstvenih organizacij za kolikortoliko normalno poslovanje in še nadalje povzroča, da se vrtci praznijo. Ali moramo res tako togo spoštovati normativ, ki v zdajšnjem času ni ustrezen?

Rešitev je najbrž v tem, kako bomo uresničevali svobodno menjavo dela. Pokazalo pa se je, da je to marsikje mogoče izpeljati. Vprašanja bo treba urediti s

temelnimi akti v občinah. Pomembno je tudi, da bodo vsi vrtci uresničevali najrazličnejše vzgojno-varstvene programe, ki bodo ljudem predstavljeni.

Vse te misli so povzete iz nedavne skupščine Skupnosti otroškega varstva Slovenije; na njej so delegati — tako kot zmeraj doslej — zelo zavzeto obravnavali vsa vprašanja, ki zadevajo razvoj pa tudi ohranjanje doseženega pri vzgoji in varstvu naših predšolskih otrok. Kot je pokazala razprava ob predlogih dokumentov dolgoročnega in srednjeročnega razvoja otroškega varstva Slovenije, ki so jih delegati sprejeli, je še zmeraj veliko vprašanj nerešenih, kljub vztrajnemu prizadevanju Skupnosti pa tudi sindikatov. Delegati so med drugim znova spraševali, zakaj so vsi izdelki, od živil do oblačil, namenjenih otrokom, tako strahansko dragi? Tudi dobra igrača bi morala biti cenejša, saj je le-ta tudi oproščena prometnega davka. Na skupščini je predlagano, naj se akcija o ustreznosti ceni izdelkov, namenjenih otrokom nadaljuje, v njej pa naj sodeluje tudi SZDL. Slišali smo tudi predlog delegata iz Trbovelj, ki meni, da bi morali nameniti več denarja za razširitev in prenovu stavb, ki so namenjene otrokom z duševnimi in telesnimi motnjami, še posebno tistih, ki so medobčinskega pomena.

Delegati obeh zborov skupščine Skupnosti otroškega varstva Slovenije so sprejeli tudi predlog

sporazuma o porodniškem dopustu, ki natančneje določa upravičenost, kako se bo ta dopust izražal, nadomestilo osebnega dohodka idr.

S spremenjenim Zakonom o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 5-86) se je namreč poro-rodniški dopust v naši republiki podaljšal na eno leto. To je kar lep dosežek, čeprav bodo prišlevske zamisli o prožnejši izrabi daljnjega porodniškega dopusta na podoben vrsto kasneje. To bo gotovo mogoče uresničiti še letos, takrat, ko bodo zbori slovenske republiške skupščine še temeljito pregledali Zakon o delovnih razmerjih. Tokratna sprememba dovoljuje, tako smo slišali na seji, le podaljšanje porodniškega dopusta.

Povedati je tudi treba, da bodo družbeno pomoč ob rojstvu otroka prejele tudi študentke in učenke srednjih šol in tiste, ki iščejo zaposlitev.

Spremenjeni zakon in sporazum določata, da bo porodniški dopust odslej trajal 365 dni (od tega 28 dni pred predvidenim porodom). Eden od staršev bo lahko delal-a po štiri ure na dan do 17. meseca otrokove starosti, pri dveh ali več hkrati rojenih otrok pa jima pripadajo še trije mesece daljšega dopusta za vsakega otroka. Mati, ki ima hujše telesno ali duševno prizadetega, nedonošenčka ali dvojčka (če se bo odločila za štiri ure dela na dan), ima pravico tako delati do 23. meseca otrokove starosti.

TEA DOMINKO

Lepši časi za izobraževanje odraslih?

Koordinacijski odbor začel z delom

Med neuspehe reforme, o katerih zadnje čase odkrito govorimo in pišemo, sodi tudi upadanje izobraževanja odraslih. Reformne zamisli, same po sebi sodobne in napredne, se na tem področju niso uresničile tako, kot smo pričakovali. Nekatere raziskave so poskušale odkriti vzroke zastojanja in nazadovanja pri izobraževanju ob delu in jih delno tudi osvetlile. Tako lahko danes že s prstom pokažemo na tiste, ki so ovirali, namesto da bi pospeševali razvoj sodobnega izobraževanja odraslih; po drugi strani pa so vzroki skriti med drugimi družbenimi pojavi, ki so pripeljali do sedanjega gospodarske krize.

V izobraževanju zaposlenih mnoge organizacije združenega dela ne vidijo pomembnega razvojnega dejavnika in ga zato ne podpirajo. Namesto da bi spodbujale zaposlene k nadaljnjemu izobraževanju, jim raje priznavajo ustrezno strokovno usposobljenost zgolj na podlagi delovnih izkušenj. Nizka cena znanja, izobrazbe in ustvarjalnosti pa seveda ne spodbuja hitrejšega razvoja izobraževanja odraslih.

V zadnjem obdobju skušamo pospešeno nadomestiti zamujeno. V razpravah o dolgoročnem razvoju Slovenije so se najvidnejši republiški organi vse do slovenske skupščine zavzeli za doslednejše uresničevanje zami-

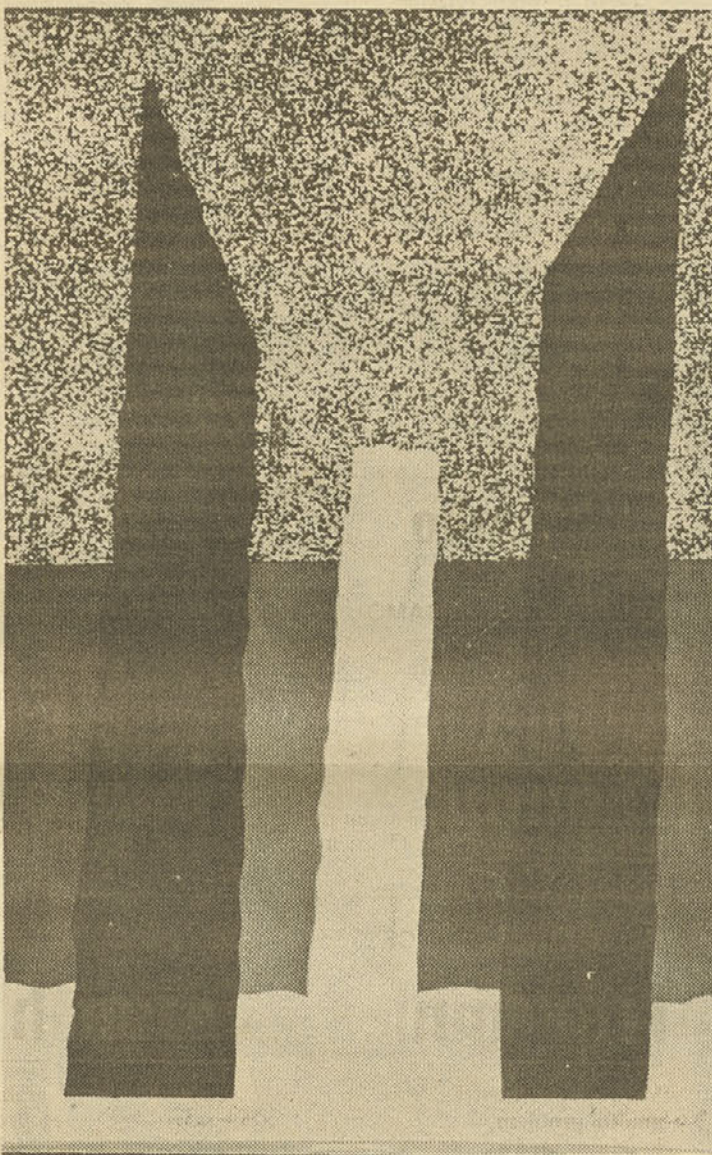
sli o permanentnosti izobraževanja in vzgoje. O teh vprašanjih sta pred kratkim razpravljali tudi predsedstvi Centralnega komiteja ZKS in republike. Pred dnevi, 24. februarja t.l., pa se je sestel prvi koordinacijski odbor za izobraževanje odraslih, ustanovljen pri Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo.

Koordinacijski odbor povezuje organe in organizacije, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih in lahko pripomorejo k njegovemu napredku. To so na primer Republiška konferenca SZDL in Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije, Republiški komitej za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo ter Republiški komitej za delo, Gospodarska zbornica SRS, Izobraževalne skupnosti Slovenije, Zveza skupnosti za zaposlovanje, Zavod SRS za šolstvo, Zavod SRS za planiranje, Pedagoški inštitut, obe univerzi, Zveza delavskih univerz Slovenije, posamezne organizacije za izobraževanje odraslih in vidne organizacije združenega dela. V koordinacijskem odboru bo imelo še naprej vidno vlogo Andragoško društvo Slovenije, ki je s svojimi vztrajnimi, utemeljenimi in odločnimi pobudami veliko pripomoglo k spreminjanju družbenega odnosa do izobraževanja odraslih.

Med nalogami, ki naj bi imele prednost v prihodnjem obdobju, so po oceni članov koordinacijskega odbora predvsem: izdelava celostne zasnove nadaljnega razvoja izobraževanja odraslih v Sloveniji, načrtno raziskovalno in razvojno svetovalno delo, usposabljanje in spopolnjevanje andragoških delavcev, sprotne reševanje težav in zadreg, ki jih imajo organizacije za izobraževanje odraslih, spreminjanje predpisov, ki urejajo to dejavnost itd.

Prav tako pomembno delo pa bo opravil koordinacijski odbor s tem, ko bo sproti, vestno in natančno spremljal in preverjal, kako se v delu uresničujejo že sprejeti sklepi in stališča ter s tem seznanjal odgovorne republiške organe. Sicer se nam utegne zgoditi, da bomo spet ostali le pri lepih besedah, stališčih in sklepih, kakršnih smo doslej o izobraževanju odraslih in stalnem izobraževanju že veliko napisali v resolucije in druge dokumente.

J. V.

Delo ak. slikarja L. Spacala

Učenje v poznih letih

Izobraževanje za tretje življenjsko obdobje

Prvo univerzo za starejše so odprli v ZDA v začetku šestdesetih let. Do danes so razvili že razvejano mrežo teh šol, ki se tudi programsko med seboj razlikujejo. V zahodnoevropskih deželah so začeli ustanavljati številne šole za starejše na začetku sedemdesetih let. Pierre Velas je leta 1973 odprl v Toulousu univerzo za tretje življenjsko obdobje, na kateri naj bi starejši izpopolnjevali svoje znanje. Tudi na Nizozemskem in Švedskem so odprli precej takih ustanov, ki uspešno delujejo. Pravijo, da je študent toliko boljši, čim starejši je. Zanimive izobraževalne oblike so razvili na Danskem, kjer na visokih šolah organizirajo 14-dnevne tečaje za starejše s celodnevnim bivanjem. V ZR Nemčiji razvijajo pester programe za starejše na ljudskih univerzah in akademijah. Med oblikami naj navedemo: posebne tečaje tujih jezikov, centre za ustvarjalnost, za umetnost in razvedrilo, potujoče knjižnice, ki pošiljajo starejšim po naročilu na dom knjige in drugo gradivo (to je dobrodošlo zlasti tistim, ki so priklenjeni na posteljo), organizirano potovanje itd.

Pages govori o potrebi starejših po izobraževanju kot življenjski potrebi. Cilj takega izobraževanja ni niti samo korist, niti izobraževanje zaradi izobraževanja. Poglobljanje in širitev znanja ter osebne kulture vpliva na sposobnost dojemanja in delovanja ter bogati stike starejših z okoljem. Izobraževanje ima torej pomembno komunikacijsko, interakcijsko, socialno in družbeno vlogo.

Pri nas se starejši lahko izobražujejo na visokošolskih organizacijah, vendar so programsko in organizacijsko neprilagojene takim udeležencem. Odprti so jim razni klubi, centri, tečaji in društva, občasno prirejajo zanje tudi predavanja, kulturno-zabavne in druge programe. Več možnosti imajo v klubih za starejše občane in upokojece ter v domovih za ostarele.

Vse to pa je premalo. Dobro zamisli se marsikdaj ne uresničijo ali pa pomankljivo. Izobraževanja tako nismo v celoti demokratizirali, saj ni dostopno človeku v vseh njegovih življenjskih obdobjih. Premalo pa smo tudi storili za usposabljanje mentorjev za vzgojno-izobraževalno delo s starejšimi.

Iz prispevka Ardoje Pleić, Školske novine, 18. 2. 1986

izobraževanje
odraslih

Pravica in obveznost vseh

Iz stališč predsedstva CK ZKS

Iz vse hitrejšega razvoja znanosti, tehnike in tehnologije, predvsem pa zapletenosti in notranjih protislovij nastopajoče tehnološko-tehnološke revolucije se je rodila zamisel o permanentnosti izobraževanja kot trajni in nujni sestavini celotnega življenja. V svetu je prevladalo spoznanje, da je nemogoče pridobiti vse potrebno znanje za poklic in življenje v času otroštva in mladosti. Zato naj bi bil sodoben vzgojno-izobraževalni sistem zasnovan tako, da bi posameznika, ki si je pridobil temeljno znanje trajne vrednosti v mladosti, spodbujal, da si bo želel in znal stalno pridobivati novo znanje in spopolnjevati že pridobljeno vse svoje življenje. Izobraževanje kot način življenja in ne le kot način priprave nanj postaja v sodobnih razmerah temeljni pogoj za uspešen ekonomski in znanstveno-tehnološki razvoj, za celotno uveljavitev človeka kot svobodne in ustvarjalne osebnosti in za kakovost njegovega življenja.

Stalno izobraževanje in spopolnjevanje nista le pravica, temveč tudi dolžnost vsakega delovnega človeka in občana, da nenehno obnavlja in bogati svoje znanje, spoznava zakonitosti družbenega razvoja, razumeva in obvladuje zapletenost družbeno-gospodarskih odnosov ter se tako udejanja kot ustvarjalni subjekt v procesu dela in življenja.

Doslednejše uveljavljanje permanentnosti izobraževanja zahteva na eni strani tako začetno izobraževanje otrok in mladine, ki bo razvijalo sposobnosti in pripravljenost za učenje in izobraževanje vse življenje, na drugi strani pa ustvarjanje možnosti za tak razvoj nadaljevalnega izobraževanja oziroma izobraževanja odraslih, da bo le-to v resnici postalo integralni del celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema.

ma. Uveljavitev tega načela torej bistveno prispeva k poglobljanju preobrazbe vzgojno-izobraževalne dejavnosti in k premagovanju težav po zoževanju reformnih prizadevanj na klasično šolsko reformo.

Potrebe sodobnega znanstveno-tehnološkega in družbenega razvoja, kakovostni preskoki v proizvodnji in pri uporabi novih tehnologij zahtevajo, da imamo ob pravem času na voljo dovolj kadra, oboroženega s potrebnim novim znanjem. Te zahteve pa ni mogoče izpolniti samo z izobraževanjem otrok in mladine. Korenito je treba poseči v spreminjanje zdajšnje slabe oziroma neustrezne izobraževalne sestave zaposlenih. Usposabljanje delavcev za delo na višjih stopnjah tehnološke razvitenosti je razvojna nujna, zato bomo morali v prihodnosti bistveno zmanjšati delež strokovno neusposobljenih in ozko poklicno usmerjenih delavcev, znižati delež delavcev z izobrazbo nižjih stopenj zahtevnosti in povečati delež tistih s srednjo ter z višjimi zahtevnostnimi stopnjami.

Nekatera še ne povsem dodelana predvidevanja, ki so jih oblikovali v Raziskovalni skupnosti SR Slovenije in Gospodarski zbornici SR Slovenije ter drugje, kažejo, da bi v Sloveniji, če bi hoteli doseči raven razvitih držav, potrebovali že sedaj približno 700 do 900 novih magistrstrov in doktorjev znanosti. Zato pa bi morali sedanjí obseg podiplomskega študija povečati za tri- do štirikrat.

Vsestranska in široka izobraženost delavcev in občanov je temeljnega pomena za razvoj socialističnega samoupravljanja, v katerem se posameznik ustvarjalno uveljavlja. Zato mora enaka skrb pri razvoju izobraževanja veljati vsem stopnjam, vrstam in oblikam izobraževanja.

Znanje naj bo pogoj za napredovanje

Predsedstvo CK ZKS o permanentnem izobraževanju

Znanje danes tako hitro zastareva, da si brez stalnega izobraževanja ni mogoče zamisliti napredka in sprememb. Tako izobraževanje pa se lahko razvija le na temeljiti splošni izobrazbi. Prvega brez drugega ni. Tako so menili člani predsedstva CK ZKS na nedavni seji, na kateri so obravnavali naloge komunistov pri uveljavljanju načela permanentnosti izobraževanja.

Prav na permanentnosti, torej stalnem izobraževanju in spopolnjevanju znanja, temelji reforma vzgoje in izobraževanja, zasnovana na 10. kongresu ZKJ. In prav zato, ker se to načelo vse premalo uresničuje, smo priče vse bolj ostrim kritikam reformirane šole. Poglavitni vzrok pa ni v reformi, pač pa v vse manjši ceni, ki jo ima — kljub besedam — znanje v naši družbi. Če vsi tako dobro vemo, da brez stalnega izobraževanja ni napredka — zakaj potem stalno izobraževanje ne napreduje in zakaj izobraževanje odraslih nazaduje — je vprašal eden od razpravljalcev. Je morda vzrok v ljudeh? Ali v tem, da ni motivacije, ali pa v tem, da raven znanja pri nas ni na ravni resolucij? Le redko se pogovarjamo o znanju — veliko več o delitvi dohodka in o formalni izobrazbi. Skrajni čas je, da začnemo več vlagati v ljudi, v njihovo znanje in se ozremo malce tudi po izkušnjah drugih držav, kjer je stalno spopolnjevanje znanja pogoj za napredovanje. In prav v motivaciji za izobraževanje je najbrž tisti vzvod, ki bo poživil tako izobraževanje odraslih kot stalno izobraževanje vseh (predvsem pa zaposlenih). Napredovanje pa tudi gmotna spodbuda za večje in boljše znanje bo delavce pripeljalo na pot stalnega izobraževanja — ne pa resolucije in govori o pomenu znanja in izobrazbe.

JASNA TEPINA

Kako prilagajati programe odraslim

V pripravi so nova navodila za srednje šole

Navodila za prilagajanje programov v srednjem izobraževanju odraslim udeležencem izobraževanja, njihovem poprečnem znanju, delovnim in življenjskim izkušnjam, so sestavina slehernega vzgojno-izobraževalnega programa. Zelo splošno zapisana navodila pa v praksi niso dosegla svojega namena. Šole so odraslim prilagajale le časovni obseg izobraževanja, delno učne metode in oblike, mnogo manj pa vsebino in celotno organizacijo izobraževanja.

Prva navodila, kako prilagajati skupno vzgojno-izobraževalno osnovo v usmerjenem izobraževanju poprečnemu znanju, delovnim in življenjskim izkušnjam udeležencev, je sprejel Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje že leta 1980, za tem pa je delo na tem področju zastalo. Šole si razlagajo mnoga vprašanja o prilagajanju vsebin, organizaciji itd. vsaka po svoje in v praksi opazamo veliko skrajnosti.

Da bi odpravili neskladja in pomanjkljivosti izobraževanja odraslih, pa tudi, da bi trdneje zadostili zahtevam Zakona o usmerjenem izobraževanju, pripravljamo v Zavodu SRS za šolstvo nova navodila. Razprava o že pripravljenem predlogu teh navodil je pokazala potrebo po dveh vrstah navodil. **Strokovna navodila** delovnim skupinam strokovnih svetov posebnih izobraževalnih skupnosti bodo usmerjala sestavljalce tistega dela posameznega vzgojno-izobraževalnega programa, ki govori o prilagajanju tega programa odraslim udeležencem izobraževanja. Vsebovala bodo zlasti nekatere metodološke in normative usmeritve, ki jih je treba upoštevati pri pripravi navodil za prilagajanje konkretnemu vzgojno-izobraževalnemu programu. Vzgojno-izobraže-

valne organizacije in učitelji pa potrebujejo podrobnejše usmeritve, **priporočila**, kako prilagajati vzgojno-izobraževalne programe, ki jih izvajajo, posameznim skupinam udeležencev. Prvotno gradivo, navodila za prilagajanje skupne vzgojno-izobraževalne osnove, ki jih je strokovni svet že potrdil, bo treba posodobiti in dopolniti. Dodana bodo zlasti priporočila za prilagajanje vzgojno-izobraževalnih programov in za prilagajanje temeljnih strokovnih predmetov. V tem času bomo skušali zbrati tudi nekatere strokovne odgovore na najpogostejša vprašanja pri izobraževanju odraslih, ki jih zasledimo v šolah. To so npr. mnoge nejasnosti o ugotavljanju začetnega znanja udeležencev, opredelitve njihovih delovnih in življenjskih izkušenj in podobno. Vse to bo hkrati strokovno gradivo za seminarje, namenjene vodjem izobraževanja odraslih v srednjih šolah.

Seminarje načrtujemo v drugi polovici leta, z njimi pa želimo doseči predvsem dvoje: seznaniti vodje izobraževanja odraslih s pripravljenim gradivom ter le-to dopolniti in obogatiti z njihovimi mnenji in izkušnjami. Neposredna izmenjava mnenj bo v prihodnosti gotovo preprečevala posamezne neustreznosti, toge odločitve vodstev šol, ki jih še opazujemo v praksi. Strokovne službe pa bo obogatila s spoznanji iz prakse.

Koordinacijski odbor za izobraževanje odraslih, ki deluje pri Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, je bil seznanjen z načrtovano pripravo navodil in je s tako zastavljenim delom soglašal.

MARIJA VELIKONJA

novе
knjige

Spomini na pesnika v zavesti sodobnikov

Mladinska knjiga je v sodelovanju s Prešernovo družbo izdala knjigo **SILA SPOMINA**. Najbrž ni pesniške osebnosti v slovenskem literarnem svetu, o kateri bi bilo težje pripraviti kakšno izvirno knjižno izdajo, kot o Prešernu. In vendar je takšna izdaja spet pred nami. Znova se je izkazalo, da je s sestavljalčevim domiselnostjo povezana tudi neizčrpnost neke tematike, četudi že ne vemkolikič obravnavane; zmeraj znova je mogoče najti kaj izvirnega. O Prešernu je bilo doslej že toliko napisanega, da se ob prvi vesti o novi knjigi, namenjeni temu pesniku, sprva ni mogoče prav znati, še manj pa se domisliti, kaj novega bi sploh še lahko kdo napisal o tej stoletni temi. In koliko domiselnosti je danes potrebno, da se lahko nad knjigo o Prešernu sploh še začudimo in jo imenujemo novo, izvirno?

Prav zato zajetna knjiga o Prešernu prvi trenutek, še preden jo odpremo, zbija pomisleke — med drugim tudi zato, ker je znano, da so podatke o Prešernovem življenju že desetletja zbirali, urejali in sestavljali v karseda celostno podobo o njem številni prešernoslovci. Toda knjiga, ki jo je izdala Mladinska knjiga, je v resnici drugačna in nova. Predvsem zato, ker so v njej zbrana pričevanja ljudi, ki so bili del Prešernovega življenja — ker gre za neposredno približevanje Prešernu, ki ni obremenjeno z interpretacijo, pač pa je neposredno dostopno vsakomur, torej za zvrst, ki je zaradi neposrednosti pri nas precej tuja. Kljub številnim biografijam, ki so napisane o Prešernu, so namreč izvirni pričevalci o pesnikovem življenju malo znani. Pričevanja pa niso zanimiva le zaradi tega, ker so ti zapisi nekaj posebnega, doslej malo znani ali povsem neznani širši javnosti, ker so v njih pesnikove podobe, zaznamovane predvsem z osebnim odnosom pričevalcev do Prešerna. Knjiga je izredno pomembna tudi za prešernoslovje, saj so v njej zbrani vsi zapisi, ki jih je mogoče najti v siceršnji literaturi o Prešernu le deloma izrgane iz celote.

Pričevanja Prešernovih sodobnikov je izbiralec, urednik in pisec spremne besede o pesniku Janez Mušič razvrstil tako, kot je menil, da bodo najbolj prikazala pesnikovo osebnost. Težiče pripovedi je predvsem v spominih Ernestine Jelovškove, ti pa doslej, razen redkih, še niso bili objavljeni niti prevedeni v slovenščino. Tako je tokrat prvič zbrano vse, kar je Jelovškova napisala o Pre-

šernu, opuščenih je le nekaj manj pomembnih zapisov — nekaj pisem in manj zanimiva literarna besedila. Njeni zapisi so nastali predvsem iz prizadevanj, da bi čim nazorneje prikazala Prešerna; poleg neposrednosti je zanimiva tudi psihološka komponenta nastalih besedil, ki pa se seveda zaradi močno čustvenega avtoričinega odnosa do pesnika ne morejo izogniti delni neobjektivnosti.

Težiče drugega dela pričevanj je v zbranih zapisih Prešernovih sodobnikov. Ti so po večini delo Toma Zupana, pesnikovega pranečaka, ki je s tem svojim delom pomembno razširil biografsko gradivo o Prešernu. Zaradi svoje pripovedne specifičnosti sodijo med pomembnejše spomini Lenke Prešernove — izrazito stvarna, neolepšana, vsakdanja, z realnostjo kmečkega človeka zaznamovana pripovedovanja — Marjane Gromove, gostilničarke Johane Wolmuth-Zadnikarjeve, z različnih zornih kotov pa opisujejo Prešerna tudi zapisi Betty Kogl, Uršule Vendling, Jožefa Dedeveca, Luize Pesjakove, Jožefa Blaznika ipd., torej ljudi, ki so jih čas in spomini tako ali drugače povezali s pesnikom. Gradivo pričevalcev je razvrščeno s smiselnim poudarkom na kronologiji Prešernovega življenja, za bolj izpolnjeno pesnikovo podobo in za celotnejšo podobo Ernestininih zapisov pa so ob koncu besedil dodane črtice Ernestine Jelovškove, spomini na Prešerna, ki jih je zapisala za Levstika in Levca, nekaj zapisov o Andreju Smoletu in njeni spomini na dr. J. R. Razlaga in na Frana Levstika.

Besedila je mogoče, zaradi njihove neposrednosti in neobremenjenosti z interpretacijami, uporabiti različno: kot pričevanja sodobnikov, da bi razkrili pesnikovo življenje, ali kot razkrivanje njegove psihološke podobe iz posameznih drobcev.

Posebne pozornosti je vreden tudi likovni del knjige — med številnimi slikovnimi dodatki prevladujejo predvsem pesnikove portretne podobe, popolnejše za devetnajsto in manj popolne — glede na kontinuiteto likovnikov, ki so se ukvarjali s Prešernom — za dvajseto stoletje; pri izboru teh se je urednik omejil na več portretov posameznih upodobiteljev, v katerih je viden njihov razvoj v ustvarjanju Prešernove podobe.

VLASTA KUNEJ

Izvirna in prevodna besedila za mladino

Šest novih Sinjih galebov pri Mladinski knjigi

Knjige iz tokratnega letnika zbirke Sinji galebi, namenjene otrokom od enajstega do šestnajstega leta, obsegajo: knjižico treh daljših pripovedi Geniji v dolgih hlačah, napisal jo je Slavko Pregel, daljše pripovedno besedilo Ronja, razbojniška hči, pisateljice Astrid Lindgren, izmed prevodnih del so uvrščena v program tudi besedila Odarpi, Egigvov sin, ki sta jo napisala Alina in Czeslav Centkiewicz, mladinska povest češkega pisatelja Ota Hofmana Odisej in zvezde in delo E. Veltistova Elektronik — deček iz kovčka in izvirno delo Marjana Rožanca pod naslovom Pravljica.

Pod prvim naslovom Geniji v dolgih hlačah so zbrane pripovedi, ki se stikajo v neki skupni točki: vsak od doraščajočih fantov doživi prvo samostojno življenjsko odločitev, brez pomoči odraslih, ko se prvič poskuša uveljaviti na področjih »pravega« življenja. V zgodbi Začasni ljubitelj glasbe postane glavni junak Miha, klarinetist godbe na pihala,

v zgodbi Na pomoč vstopi drugi junak v gasilsko četo, tretji fant pa se v zgodbi Kup tistega pravega testa poskuša v časnikarstvu. Vsi trije osrednji junaki, Miha, Pipi in Bob, so se pojavili, vsaj z imeni, že v marsikateri prejšnji Preglovi knjigi za otroke: v Odpravi zelenega zmaja, Priročniku za kletanje, Umazani zgodbi in Bojnih zapiskih mestnega mulca. Preglove značilno duhovite zgodbe v dozdaj zadnji objavljeni knjigi, je ilustriral Bine Rogelj, spremeno besedo pa je napisal Matjaž Kmecl.

Astrid Lindgren, avtorica svetovne mladinske uspešnice Pika Nogavička in še marsikatero od knjig za otroke, je napisala delo, ki je na Švedskem med otroki zelo priljubljeno. Ronja, razbojniška hči je pripoved o dveh, že dlje časa sprtih razbojniških tolpah, ki ju sredi severnih gozdov združijo prijateljstvo razbojniške hčere in sina obeh sprtih družin. In vendar v moralni zgodbi ni sentimentalnega nauka, ki bi črno-belo razmejeval dobro in zlo, nauk tiči namreč povsem drugje — v od-

pravljanju vseh nasprotij, ker je tako najboljše za vse. Tudi ta romantično-fantazijska pa tudi posmehljiva in smešna, navsezadnje pa vendar optimistična knjiga, je vredna imena svoje avtorice — na Švedskem so po tej prozni predlogi posneli celo film.

Zlepa ni dežele, ki bi nam bila bolj nenavadna, oddaljena in tuja, bolj neznana po svojih navadah in miselnosti, kot je dežela, v kateri prebivajo Eskimi. V naših potopisih in drugi beletristiki skoraj ni mogoče najti pripovedi o teh oddaljenih deželah, praznina pa zija tudi v naši prevodni literaturi s to tematiko. Zato je toliko bolj presenetljivo, da so tako knjigo o eskimski deželi, zmeraj ledenem Medvedjem otoku — dobili mlajši bralci. Knjiga Odarpi, Egigvov sin pripoveduje o življenju Eskimov na poseben način — bralcem ga približuje skozi doživljanje dečka njihovih let, Odarpija, ki vstopa v življenje, povsem drugačno, kot si ga je mogoče zamisliti. V tem življenju odvede običajna merila evropskega človeka, ravnanje se je treba v skladu s stoletnimi izkušnjami, živeti v skladu z naravo, polagoma, preudarno in umirjeno, živeti le v skupini in v sožitju z njo, pri tem pa uveljavljati moč in voljo, marsikdaj pa tudi nasilje. Odarpi je deček, ki se »šola« v snežnih viharjih in uri svojo potrpežljivost v dolgih urah čakanja pred zasneženo luknjo v ledu, uči se, ko približe spoznava živali, ob dolgih večerih v iglujih, ko starke, ki ob lojenki šivajo oblčila iz kož ali strojijo usnje, pripovedujejo bajke in pesmi. Način življenja, opisan v knjigi, je pravzaprav tradicionalni način življenja Eskimov, ki ga živi danes vse manj prebivalcev teh severnih dežel, kajti skozi stoletja je civilizacija zagospodovala tudi v teh deželah. Življenje, kakršno spoznamo v knjigi, je povzetek spoznanj, ki jih je strnila v knjigi žena Czeslava Centkiewicza, polarnega raziskovalca, ki je prebil precej let med Eskimi. Tako je nastala pripoved o trdem otroštvu in odrasčanju dečka Odarpija.

Svojo knjigo Odisej in zvezde je češki pisatelj Ota Hofman poimenoval znanstveno fantastiko za otroke. Vendar odkriva pisec pod navidez znanstvenofantastično zgodbo vse kaj drugega, med drugim tudi to, kako mišljenjsko samosvoj in neobremenjen zna biti otroški svet. Pripoved se dogaja v letu 2003, začne pa se v bolniški postelji, kjer se konča eden znanstvenih podvigov dečka, ki ga njegov oče, slavni inženir dr. Mihael Kraus, imenuje Rdeča Bučka. Ob sinovem poskusu, da bi z letalnimi modelom skočil z visokega nadstropja, pa prav trdo prileti na tla,

se oče spomni svojih poskusov pred leti, ko je skušal tudi on urediti svojo željo po letenju. Od tod se potem zapleta in razpleta povest sedanjega znanstvenika, ki se je leta nazaj s pomočjo kamna loteval znanstvenofantastičnih podvigov; zgodba, ki je splet naključij in domisljije.

Dela Ota Hofmana so danes pomemben del sodobne češke literature za otroke in mladino, saj je pisec do zdaj napisal zanje že več del, tako na primer Pravljico o starem tramvaju, zgodbo o Klovnu Ferdinandu in raketi, Uro modrih slonov, knjigo Gospod Tau in tisoč čudežev itd.

Tudi povest Elektronik — deček iz kovčka, delo ruskega avtorja Jevgenija Serafimoviča Veltistova, je znano in priljubljeno mladinsko besedilo. To je fantastična pripoved o pripetljajih elektronskega dvojnika trinaestletnika Sergeja Sirojškina, računalnika Elektronika. Zgodba nastane iz številnih zapletov, ki jih povzroči Elektronik, ker je priklučen na premočan tok. Po fantastičnih zapletih se sreča tudi s svojim živim dvojnikom, ki ga skriva doma — odleje ga včasih uporabi v kibernetski šoli, kjer zbujajo osuplost in nevoščljivost »navadnih Zemljanov«.

Ta priljubljena knjiga Veltistova skupaj z deli Ressi — neulovljiv tovariš in Zmagovalec nemogočega sestavlja trilogijo. Knjigo so prevedli že v Vietnamu, Nemčiji, Grčiji, Franciji, Bolgariji in na Japonskem, Veltistov pa je napisal po svoji literarni predlogi tudi scenarij za film.

Zadnje delo, uvrščeno v tokratni letnik zbirke Sinji galebi, je izvirno delo Marjana Rožanca, naslovljeno Pravljica. Objavljeno besedilo je pravzaprav eno zgodnejših avtorjevih pripovednih besedil, daljša novela, ki je izšla v prvi avtorjevi knjigi. Kot tedaj, ostaja tudi danes motivno eno temeljnih pripovednih del Rožančevega proznega opusa — izhodiščno besedilo, iz katerega je pozneje nastajal njegov doslej najboljši roman Ljubezen. Pravljica je svojevrstno, otroško videenje piščevega avtobiografskega okolja dela in obrobja Ljubljane v tistem zgodovinskem dogajanju, ki pomeni pretres vsega dotlej veljavnega, ustaljenega in na videz trdnega, nepremakljivega v ustaljenem ritmu vsakdanjika. To je besedilo, nastalo iz otrokovega začudenja nad svetom, njegovega razmeroma neobremenjenega odnosa do okolja, pa tudi polotroškega videnja sveta, ki išče prve zavednejše stike s svojim okoljem.

V. K.

V pričevanja ujeto trpljenje

ČZP Kmečki glas je pred kratkim izdal knjigo z naslovom **PRIČEVANJA RABSKIH INTERNIRANCEV**. Gradivo zanjo je pripravil uredniški odbor, v katerem so bili nekdanji rabski interniranci. Knjiga je dokumentarno-literarno pričevanje o trpljenju naših ljudi v italijanskem taborišču, ustanovljenem na otoku Rabu. Da bi bila podoba taborišča in dogajanja v njem, predvsem pa bralčeva predstava o strahotnem trpljenju dovolj celostni in popolni, so zbrana besedila večvrstna. Gradivo je razdeljeno v tri dele, in sicer tako, da skušajo dokumentarna besedila v prvem delu zbornika ustvariti predstavo o samem taborišču — o njegovem nastanku, legi in razmerah v njem, o zdravstvenih in prehranskih razmerah, o stikih s svojci ipd. Poseben del zbornika obsegajo zapisi in spominjanja na polagoma vse obsežnejše in vse močnejše politično delovanje internirancev v taborišču, ki je vodilo taboriščnike iz obupancev, kakršni so bili

na začetku, v trdno, politično zavedno in organizirano skupino, ki je svoje delo uspešno končala kot partizanska brigada s kar tisoč šeststo borci.

V tretjem delu knjige so zbrana literarna besedila, nastala med internacijo ali ob spominu nanjo. To so zbrani spomini, pričevanja in pesmi rabskih internirancev; v tem delu zbornika so objavljene pesmi Manka Golarja in Iga Grudna, posebno žalostni pa so spisi otrok, ki jih je splet okoliščin privedel v to taborišče. Tako ohranjeni izvirni spisi so pretresljiva podoba posledic, ki jih je na tleh otroci pustilo bivanje v taborišču. Posebna podoba obupnih razmer v taborišču pa so posamezni literarni zapisi, ki pripovedujejo o grozljivih dogodkih, kakršen je bila poplava na Rabu, o zatajenem mrtvem otroku idr. Literarni del zbornika je pač tisti del, ki dodatno osvetljuje in tako spopolnjuje bralčovo predstavo o času, ko je bil Rab vse kaj drugega, kot ga poznamo danes. V. K.

Presek XIII/3

Šolsko leto 1985/86

Tako kot vsako leto prihaja tudi leto tretja številka Preseka za šole po končanih zimskih počitnicah. Blizu se pomlad in z njo priprave na številna šolska, območna, republiška in druga tekmovanja iz fizike in matematike. Tako prinaša nova številka Preseka urnik letošnjih matematičnih, računalniških in fizikalnih tekmovanj za osnovne in srednje šole. Objavljena so tudi natančnejša navodila in naslovi organizatorjev. Natisnjene naloge in rezultati z lanskoletnih osnovnošolskih tekmovanj pa bi lahko pripomogli k čim učinkovitejši pripravi mladih matematikov in fizikov.

Poleg tega si lahko bralci Preseka, ki jih zanima matematika, preberejo še o razcepni polinomi pri reševanju nalog o številih. Če pa se bolj navdušujejo za fiziko, je v novi številki Preseka zanimiv članek o slikanju z magnetno resonanco, ki se uporablja v medicinski diagnostiki. Zvedeli bodo tudi, kakšne izbolj-

šave so razvili pri nas na Oddelku za fiziko ljubljanske Univerze in Institutu Jožef Stefan. Profesor Janez Strnad piše tokrat o danškem fiziku Nielsu Bohru, ker smo lani praznovali stoletnico njegovega rojstva. Fiziki poročajo še o Nobelovem nagrajencu za leto 1985 nemškem znanstveniku K. von Klitzingu, ki je odkril kvantni Hallov efekt.

Mladi astronomi lahko iz članka Marijana Prosenca zvedo, kako sestavijo preprosto napravo za merjenje višine Sonca. Tudi ljubitelji računalništva imajo v Preseku svoj članek. Tokrat jim je Bojan Mohar napisal sestavek o zelo dobrem prevajalniku za pascal na računalniku Commodore 64. Napisal je, kako se prevajalnik Oxford pascal uporabi, nekaj o dodatnih programih, zvoku in grafiki ter zunanji datotekah.

Kot vedno, pa je tudi v tej številki Preseka še veliko novic in nalog za razvedrilo. **DUŠICA BOBEN**

Delo ak. slik. Jožeta Cente

Iz prakse za prakso

Ustna prošnja

Včasih je bil slovenski jezik zlasti pouk v leporečju, danes pa si čedalje bolj prizadevamo, da bi bil predvsem vaja v praktičnem sporočanju. Zelo potrebna stalna oblika sporočanja je ustna prošnja. Šolarjem ni nekaj povsem novega, saj imajo vsi nekaj izkušenj s tem.

Učenci najprej zaigrajo prizorček ali napišejo spis, kako prosijo mamo ali očeta. Preberimo si tak sestavek:

- Mamica, ali se lahko danes peljem na trening s kolesom?
- Ne, Matej, saj te lahko povozi avto.
- Mamica, vozil bom previdno. A grem lahko?
- Ne. Saj imaš čisto blizu do igrišča.
- Utrujen sem, pusti me s kolesom. Saj bom discipliniran. Ne bo me povožil avto.
- Prav, ampak peljal se boš s starim kolesom.
- Ne, šel bom z novim, staremu je počila guma.
- No, naj bo po tvojem. Toda vozi previdno.
- Prav, mamica. Adijo.
- Adijo.

Mama ni bila pripravljena izpolniti prošnje, toda deček jo je s spretnim utemeljevanjem omehčal. V tem so otroci veliki mojstri. Prošnja je bila vsebinsko v redu, pri njenem zapisu se je bilo treba pogovoriti predvsem o pravopisu: o vprašanih na koncu vprašalnih povedi (*Ali se lahko peljem s kolesom?*) in o vejicah za pastavki (*Mamica, — Matej, — Ne, — Prav, —*).

Večja težava je, kadar mora otrok prositi za kaj zunaj domačega okolja. Po navadi si posamezen šolar ne upa iti v pisarno ali v podoben prostor, po dva pa imata dovolj poguma. Preberimo, kako sta učenca 5. razreda pri šolski tajnici prosila za papir:

- Dober dan. Zdravo.
- Dober dan. Po kaj sta pa prišla?
- Po trideset pol papirja.
- Za kaj jih pa potrebujeta?
- Pri tovarišu Mlinarju bomo pisali prošnjo.
- No, prav. Ali bi bil tale papir dober?
- Ne, mi znamo pisati samo na črtan papir.
- No, bosta dobila pa črtanega. Ena, dve... trideset pol. Izvolita.
- Hvala lepa. Zdravo.
- Zdravo, fanti.

Učenca sta sicer pogumno šla po papir v pisarno, v pogovoru pa nista bila ravno spretna. Pri razčlenjevanju njune prošnje smo odkrili tele spodrsiljave. Morala bi se predstaviti: *Midva sva iz petega razreda*. Samo prošnjo bi lahko izrekla bolj natančno: *Potrebujemo trideset pol črtanega papirja*. Tako bi se izognila dodatnim pojasnilom. Na tovariša Mlinarja bi se lahko sklicevala takoj, ne šele na zahtevo tajnice. No, kljub vsem nerodnostim sta dopovedala, kaj hočeta, in papir sprosila.

Na temelju takih in podobnih vaj lahko naredimo povzetek, da prošnja večinoma vsebuje tri dele: predstavitev, samo prošnjo in utemeljitev. Tako je ustna prošnja, pa tudi pisna ni dosti drugačna. Samo če nas že poznajo, lahko pri ustni prošnji predstavitev izpustimo. Prošnjo moramo povedati čim bolj jasno; zlasti pa se moramo potruditi, da jo čim bolj utemeljimo. Ni nujno, da nam vsako prošnjo izpolnijo. Včasih je celo v naše dobro, če nam kaj odrečejo.

V osnovni šoli se lahko naučimo nekaj začetkov te umetnosti: vsaj na pogumno in gladko nastopanje pred neznanimi ljudmi. V nadaljnjih šolah se lahko vadimo utemeljevati tudi drugačne, bolj zapletene prošnje. Kako naj pregovorimo človeka, ki mu ni veliko do tega, da bi našo prošnjo izpolnil, se pa učimo vse življenje.

FRANCE ŽAGAR

Razpisi — hitro in ceneje!

Vedno več naših organizacij razpisuje prosta dela in naloge v Prosvetnem delavcu ne samo v rednih razpisnih rokih, temveč tudi sproti. Z razpisi v prosvetnem glasilu si najhitreje in najceneje pridobite nove delavce. V Prosvetnem delavcu iščete informacije o prostih mestih na novo diplomirani učitelji, vzgojitelji in drugi pedagoški delavci.

Razpisi v našem glasilu so precej cenejši kot v dnevnem tisku. Tako boste nekaj privarčevali, vaš denar pa se bo vrnil — s Prosvetnim delavcem v šole in vrtce.

Razpise sprejemamo, če je treba, tudi po telefonu. Pokličite nas (telefon 061 315-585) in radi vam bomo ustregli!

Vodstva šol in vrtcev, izvršni odbori sindikata!

Ali so vsi člani našega učiteljskega — vzgojiteljskega zbora naročeni na Prosvetnega delavca? Je glasilo delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti dostopno vsem, da lahko sledijo aktualnemu dogajanju v vzgoji in izobraževanju?

Prosvetni delavec je nepogrešljiv pripomoček za obveščanje in strokovno spopolnjevanje vseh pedagoških delavcev, obenem pa njihovo strokovno in javno glasilo. Zato je širjenje časopisa med prosvetnimi delavci pomembna strokovna in družbeno-politična naloga.

Naročila sprejemamo pisno ali po telefonu (061) 315-585.

Dodatne dejavnosti pri pouku angleščine

Vsak učitelj si prizadeva, da bi bil pouk čimbolj pester, razgiban in zanimiv, tak, da bi učence spodbujal k uveljavljanju njihovih sposobnosti. To lahko dosežemo pri pouku tujega jezika na več načinov: učenci sestavljajo govorne vaje, pišejo referate, pripravljajo dramatizacije lekcij, se učijo pogovore v dvojicah, opisujejo razne dogodke, zbirajo strokovno gradivo, ki dopolnjuje snov pri pouku itd.

Učence pri tem seveda usmerjamo, vodimo, opozarjamo in tudi pohvalimo. Ob uspehih doživljajo zadovoljstvo in njihova samozavest se krepi. Vse te dejavnosti dopolnjujejo avdiovizualno metodo, na kateri temelji poučevanje angleščine v naši osnovni šoli. Opazila pa sem, da pri podajanju novih besed, ko učenci najprej poslušajo in nato gledajo pomen besed tudi na slikah, pogosto postanejo pasivni in da jih je treba nekako spodbuditi. Zato sem že v petem razredu začela načrtno uvajati likovno izražanje ob novih besedah, pozneje pa tudi pri opisovanju dogodkov.

Ko učenec v 5. razredu novo besedo sliši in vidi predmet, ki ga predstavlja, to tudi sam čimbolj izvirno nariše v šolski zvezek.

Ker je zlasti v prvem polletju v 5. razredu poudarek na avdiovizualnem sprejemanju angleščine, učenci predmete samo narišejo. Kasneje, ko začno pisati, napišejo pod risbe tudi besede. Tako besede obnavljajo in si jih tudi bolj zapomnijo.

Učenci pa imajo v vseh razredih tudi posebne zvezke slovarčke, v katere doma poleg napisane besede narišejo tudi njen pomen. V te zvezke doma ilustrirajo vsebino nekaterih lekcij, npr.: znamenitosti Ljubljane, dogodke iz NOV, delo v posameznih poklicih, prometno nesrečo itd. Učenci, ki kažejo več zanimanja za angleščino, morajo ilustracije opisati z znanjem angleščine, ki ga premorejo.

Poskusila sem tudi s stripi, ki sem jih uporabila za prekus znanja ob koncu šolskega leta v petem razredu. Učencem sem dala za domačo nalogo, naj s pomočjo stripa čim bolj preprosto opišejo nek dogodek. Pouda-

nila pa sem, da morajo uporabiti samo tiste besede in slovnične strukture, ki so se jih naučili med šolskim letom.

Iz stripov, ki so jih učenci izdelali, se lepo vidi, da so znali uporabiti velevnike, prepovedi, opisi sedanjk, Going to future in preproste fraze.

Nekateri učenci so izdelali zelo izvirne stripe, drugi pa so upodobili snov iz lekcij. Stripe smo razobesili na razredni stenčes in tudi učenci drugih razredov so se ustavljali pred njimi in jih prebirali.

To šolsko leto pa so učenci šestih razredov pripravili angleški časopis »A Big Mouth«. Zbrali so sestavke, ki so jih napisali pri rednem pouku, dodatnem pouku angleščine ali doma. Sami so tudi sestavili križanke, rime in program za računalnik. Zlasti sem cenila njihovo pripravljenost, da so delali doma. Vse matrice so natipkali sami in jih tudi likovno opremili.

Časopis so izdali v 200 izvodih. Denar od prodaje pa bodo imeli za končni izlet. Ker je prva številka uspela, učenci že priprav-

ljajo drugo, ki jo nameravajo izdati za dan mladosti. Pri tem jim bodo z materialom pomagale delovne organizacije v šišenski občini (Aero Medvode, Litostroj).

Učenci tako koristno izrabljajo prosti čas, utrjujejo znanje, usklajujejo pridobljeno znanje pri tehničnem in likovnem pouku in razvijajo organizacijske sposobnosti.

Da bi še bolj popestrili učne ure, smo za novo leto s šestsoščolci pripravili modno revijo za učence osmih razredov in učitelje.

Učenci in učenke so nastopali kot manekeni iz raznih koncev sveta in predstavljali različne sloge oblačenja. Komentarka je v preprosti in sproščeni angleščini opisala posamezne modele. Nato so učenci in učenke ob spremljavi moderne glasbe zaplesali še nekaj plesov. Pri tem so učenci uspešno povezali pridobljeno plesno znanje iz kluba Kazino z obvezno snovjo o oblačilih in se učili v samostojnem govorjenju in nastopanju.

MARJETA PETERLIN

Zvezek za razredne ure

Delo pri razrednih urah bo za razrednika mnogo lažje, za učence pa mnogo resnejše, če bo imel vsak učenec poseben zvezek za razredne ure. »Beseda izgovorjena — zbeži, napisana — stoji,« so pravili stari ljudje, ki so vedeli, da le črno na belem nekaj velja.

Na naši šoli smo pred leti uvedli tako prakso: Učenci označijo vsako razredno uro z zaporedno številko in z datumom, napišejo dnevni red in kratko vsebino razredne ure. Tako se tudi mimogrede naučijo pisati zapišnik — spretnosti, ki jim bo kasneje prav gotovo koristila.

Učitelj napiše na tablo dnevni red, nato pa lepo razvrsti prostor za pripombe k 1., 2. in 3. točki dnevnega reda.

Pomembno je predvsem to, da si učenci zapišejo vsa dogajanja prvih razrednih ur v šolskem letu. Zapišejo naj si abecedni red sošolcev v razredu in k vsakemu imenu pripišejo naloge, ki jih je posameznik sprejel v razredni skupnosti. Zapišejo naj si tudi naloge posameznih funkcionarjev. Kaj morajo delati predsednik, tajnik, blagajnik, higienik, kulturnik, referent za mladinski tisk, funkcionarji Rdečega križa, delegati šolske skupnosti, športni referent, zelena straža, vodje delovnih in zbiralnih akcij, referenti za poklicno usmerjanje, varuhi kabinetov, razdeljevalci malice, referent za Veselo šolo, za bralno značko itd.

V kratkem izvlečku naj si zapišejo tudi program pionirske ali mladinske organizacije, program oddelčne skupnosti, predvsem pa svoj osebni delovni načrt in cilje, ki jih želijo v tem letu doseči. Vsak naj si zapiše, s kakšnim uspehom namerava izdelati razred ob koncu šolskega leta, tako da bo imel ta cilj zmeraj pred seboj.

Osebni načrt naj pomaga oblikovati učitelj s približno takim narekom:

Ob koncu šolskega leta bi rad izdelal s ... (prav dobrim) učnim uspehom in upam, da bom ta cilj dosegel.

Razred mi je zaupal dolžnost (higienika), zato menim, da moram opravljati tudi dela...

Na šoli deluje več krožkov, med njimi sem si izbral te... Te krožke bom obiskoval ob naslednjih dneh in urah:

Hodil bom k dodatnemu pouku matematike ob ... in k dopolnilnemu pouku biologije ob...

Moje obšolske dejavnosti so: ... Obiskujem jih ob takem času: ...

Nameravam se udeležiti tekmovanja za Veselo šolo in bralno značko, zato bom do tekmovanja delal tole: ...

Poleg šolskih in obšolskih dejavnosti me zelo zanima predvsem:

Ob koncu si učenci zapišejo še tedenski urnik vseh šolskih in obšolskih nalog, natančno navedejo krožke, dopolnilni, dodatni pouk, vadbo, glasbeno šolo itd.

Učenec si mora v ta zvezek ali v Mojo beležko, ki jo vsako leto izda Mladinska knjiga, sproti zapisovati ocene, ki jih razrednik občasno pregleda in primerja s tistimi v redovalnici.

Ta zvezek naj bo vodilo učencu, sporočilo njegovim staršem, razredniku pa zagotovilo, da je učenec seznanjen s svojimi šolskimi in obšolskimi obveznostmi in da se uči načrtovati svoje delo in svoj delovni dan.

Tudi taki drobni zapisi pomenijo pot v odrasli svet poslovnega delovnega človeka, ki načrtuje svoje obveznosti in si jih sproti zapisuje.

Razrednik naj vztraja, da morajo imeti učenci ta zvezek zmeraj pri sebi in da si vanj vsak dan zapisujejo vse, kar je pomembno. V nižjih razredih je tudi prav, da učitelj pregleduje, kam in kako so si učenci zapisali, kaj imajo za domačo nalogo pri posameznih predmetih. Naj se učenec odvadi sprenevedanja:

Nisem vedel, sem pozabil, sem hotel pa... nisem vedel kaj, nisem vedel če... Koliko zgubljenega časa in praznih besed je v tem — pa ne samo pri otrocih!

Abecedni seznam učencev in svoje naloge naj učenci napišejo še na poseben list in ga obesijo na stenčes v razredu. Vsaka dolžnost, tako jasno in javno zapisa-

na, je mnogo resnejša, kot pa če lebdi le nekje na dnu spomina.

Zavedam se, da ta članek ne odkriva »novega smodnika«, pa vendar včasih tudi mi, učitelji, potrebujemo kaj zapisanega, da nas besede spomnijo na to, kar že vemo.

DUŠICA KUNAVER

Klavdij Tutta: Kraški motiv, pastel

Premalo zgledov ali kaj je narobe z vzgojo

V 17. številki Prosvetnega delavca sem prebrala članek Nezadovoljen učitelj — slab vzgojitelj. Zamislila sem se predvsem nad vprašanjem, kako vpliva šola na razvijanje otrokove osebnosti. Na to vprašanje bom poskusila odgovoriti tudi sama — z zgledi iz svoje prakse.

Znano je, da smo preveč časa poudarjali učni cilj šole, premalo pa vzgojnega. Po novih učnih načrtih šole je na prvem mestu njen vzgojni pomen, zato bo verjetno njen vpliv na vzgajanje mladih veliko večji. Toda ob tem vprašanju bi se moral zamisliti marsikdo, predvsem starši in pomagati pri vzgoji otrok.

V prvi razred osnovne šole pridejo učenci, ki jim je bilo prej skoraj vse dovoljeno. Morda sem krivična, toda zdi se mi, da so otroci premalo navajeni na red, nimajo predstav o delu, ne znajo umirjeno sedeti na določenem prostoru, kaj šele, da bi vedeli, kako se je treba vesti v šoli in drugih kulturnih ustanovah. Vsega tega jih moramo v šoli šele naučiti in že v prvem razredu je veliko težav. Ugotovila sem, da pri učencih več dosežem z zgledi

kot pa z besedami ali prepovedmi. Zdi se mi, da ne ravnam prav, če od njih samo zahtevam naj se lepo vedejo, ne da bi jim to nazorno pokazala. Zato se vedno trudim in — če je le mogoče — učence takoj opozorim na nepravilno ravnanje.

Večkrat se peljemo z avtobusom. Učenci hitro zasedejo prazne sedeže. Komaj jih prepričam, da morajo v zadnji del avtobusa. Med tem vstopi starejši človek. Takrat jih opozorim, naj pogledajo, kdo je sedeže bolj potreben. Pri razredni uri se pomnim tudi o tem. Preberem jim še primerno zgodbo iz Bontona za otroke.

Kadar gremo na opazovalni sprehod in imajo s seboj malico, jim pokažem, kam morajo odložiti prtičke. Ko bomo šli drugič, si bodo sami poiskali koše za odpadke. Žal, ne bodo vsi tako ravnali, toda to so le izjeme.

Kako ravnam, če se dva učenca stepeta? Najprej zahtevam, da se drug drugemu opravičita, kar je včasih težko doseči (nasploh se učenci zelo neradi opravičujejo). Ko se pogovarjamo o morebitnih posledicah,

sklenejo, da bodo med seboj bolj tovariški. Tudi pri navajanju na higienske navade si pomagam z zgledi, včasih kar med poukom. Pri razrednih urah se pogovarjamo o pomenu dela. Če kdo ni napisal domače naloge, mora to utemeljiti. Opozorim jih, da so odgovorni za neopravljeno delo. Pridne učence večkrat pohvalim. Tako skupaj ugotovimo, da je prav uspešno opravljeno delo za vse nas največje zadovoljstvo. Spremenila sem tudi odnos do vrednotenja vedenja. Poleg pridnosti in ubogljivosti upoštevam predvsem učenčev odnos do starejših ljudi, do sošolcev in učitelja in odnos do dela, ker menim, da bom le tako pri njih razvijala dobre lastnosti. Želim si, da bi se kasneje spomnili svojega vedenja v otroštvu in se izognili slabim vplivom.

Če bi namenili več pozornosti vzgoji — tako doma kot v šoli — mislim, da bi bila tudi naša mladina bolj vzgojena in bi posnemala samo — ali vsaj predvsem — naše dobre lastnosti.

MARIJA JOVANOVIĆ

Kaznovan poveljni rod

Prebrala sem odgovore svetovalca SPIZ, tovariša Jožeta Kuhlja, objavljene v 2. številki Prosvetnega delavca, 3. februarja 1986. K temu pisanju so me spodbudile tele njegove besede: »Če so se zavarovancu osebni dohodki v preteklih letih gibali približno tako, kot se je povečeval povprečni osebni dohodek na območju republike, tedaj preračunani osebni dohodki iz osmih let dela vrednostno ustrezajo devetemu, predzadnjemu letu dela (ki skupaj z osebnimi dohodki zadnjega, to je desetega leta, sestavljajo pokojninsko osnovo). Pri razlikah v rasti osebnega dohodka navzgor ali navzdol je rezultat drugačen. Tega ne smemo zanemarjati. Vendar za odgovor na postavljeno vprašanje tega položaje ne bomo obravnavali.«

In prav to »neobravnnavano« je za nas, delavce v vzgoji in izobraževanju, bisiveno. V tem »neobravnnavanem« tiči krivica, ki jo je sistem delitve vsilil prosvetnim delavcem. O tem ni začelno kaj dosti razpravljati. Pa bi morali! Zlasti pristojni organi. Ne le razpravljati, temveč nemudoma ukrepati.

Strinjam se s tovarišem Kuhljem, da pokojninski zakon ni usmerjen v odpravljanje krivic, zagrešenih v preteklosti, saj pokojnina temelji na osebnih dohodkih, ki žal odsliskavajo nedorečenost delitvenega sistema. Mislim pa, da je dolžnost strokovnih služb SPIZ, ki se s problematiko vsak dan znova ukvarjajo, dajati pobude in konkretne predloge vsak dan znova ukvarjajo, dajati pobude in konkretne predloge za rešitev najhujših primerov. Priстойni forumi, zlasti tisti, ki so nas vsako leto z resolucijami postavljali v diskriminiran položaj, tako da smo za drugim, pa naj storijo svoje, da bodo potrebni popravki

tudi čimprej sprejeti. Mar je treba za to res spreminjati pokojninski zakon? Mar ne zadošča že določilo v statutu SPIZ ali celo le dobra volja pristojnih?

Delavci šol smo bili z naloga-
mi, ki so nam jih nalagale šolske
reforme, tako obremenjeni, da na
svoj gmotni položaj nismo mislili.
Dražji, kakovostnejši programi
dela so se ob nenehnem zmanjše-
vanju šolskega dinarja leta in leta
zajedali v naš osebni dohodek.
Nismo se pravočasno zavedali, da
se nam bo ta naša pedagoška za-
verovanost nekoč hudo maščeva-
la.

Delo z mladimi zahteva celega človeka. Ob zdajšnji gospodarski in družbeni krizi se moramo učitelji še bolj naprezati. Mladi so bili zmeraj kritični opazovalci družbenih razmer in tudi nosilci naprednih idej. Zablode, ki so nas spravile v krizo, dajejo mladim dovolj snovi za oporekanje. Dialog z njimi ni preprost. Anomalij v naši družbi ni mogoče zanikati. Ni res, da smo družba enakopravnih ljudi. Na primer: desetletno povprečje osebnih dohodkov, ki sestavljajo pokojninsko osnovo, ne velja za vse državljane. Je skupina državljanov, ki jim krojijo pokojninsko osnovo le osebni dohodek zadnjega oziroma enega leta dela, pa še nekoliko manjša skupina, ki se upokojuje še po drugačnih, izjemnih merilih.

Zmeraj smo zaostajali za osebnimi dohodki delavcev v drugih dejavnostih. Tak položaj nam odreja tudi resolucije o družbenogospodarski politiki — to pa je v nasprotju z določili Zakona o združenem delu. Upravičene zahteve, da nas ne obravnavajo kot porabo, ampak enakovredno z gospodarstvom, ne zaležejo. Povprečje osebnih dohodkov v šolstvu pa bi celo moralo prese-

gati povprečje osebnih dohodkov v gospodarstvu, saj je tudi kvalifikacijska sestava zaposlenih nad povprečjem v gospodarstvu.

Ne priznava se tega, da učitelj začne in konča kot učitelj — z 12 odstotki več kot na začetku poti, ker nima možnosti, da bi svoje izkušnje, svoje minulo delo »vnovčili« z navpičnim napredovanjem.

Ne priznava se specifičnosti, da nam nobena skupnost za zaposlovanje ne more priskrbeti »vseveda«, ki bi učil 3 ure angleščine, 2 uri zemljepisa, 4 ure matematike itd.; take dolžnosti presegajo delovno obveznost anglista, geografa, matematika in tega tudi zakon o osnovni šoli ne dopušča. Predmet lahko poučuje le za to usposobljen človek. Matematik, geograf, anglist idr. morajo torej sprejeti povečan obseg dela, sicer bi delovni proces — se pravi pouk — trpel. Povečan obseg dela v naših pravilnikih ni bil opredeljen kot poseben delovni pogoj, iz katerega pripadajo delavcu vse pravice, ki izhajajo iz dela, čeprav je bilo to delo poseben delovni pogoj, saj bi bil sicer pouk okrnjen. To obvezno dodatno delo smo pri nas izplačevali formalno kot nadurno delo, vendar le v vrednosti 100 in ne 150 odstotkov. Toda to delo v pokojninski osnovi, kljub spremenjenim določilom statuta SPIZ, najbrž ne bo upoštevano. A bi morali biti dovolj prožni in to priznati, četudi bi dodatno poravnali določene prispevke, čeprav so bili v republiki blagajno odvedeni prispevki, ki so presegali siceršnje prispevke in bi »republika« zdaj lahko to priznavala kot izraz dobre volje pri urejanju sramotno nizkih pokojnin. Opravljali smo povečan obseg dela, bili zanj slabo plačani, a togi birokratski predpisi ga ne priznavajo.

Povojnemu rodu ne priznavamo specifičnega minulega dela, ki smo ga opravljali zastonj, kajti na eno — in dvorazrednicah drugi »siht« ni bil plačan. Naše presežno delo je ustvarilo temelje današnje podobe združenega dela.

Vse to je krivo za nizko, človeka nevredno pokojnino, ki jo dodatno krepko potisnemo navzdol še zdaj veljavne prehodne določbe pokojninskega zakona; v teh je inflacijsko razvrednoten in prepolovljen osebni dohodek predzadnjega leta dela vzeto kot temeljno merilo višine pokojninske osnove.

Kakor koli vse to premlevam in razlagam, ne morem razumeti, zakaj je 40 let po vojni kaznovan prav rod, ki je v povojnih desetletjih največ naredil za to, kar zdaj imamo, in bi moral biti delež njegovega minulega dela priznan kot posebno minulo delo. Upam lahko le, da bo vsaj 25. člen pokojninskega zakona veljal tudi za tiste, ki so se upokojevali tedaj, ko so veljale prehodne določbe zakona in prej. Ali upam preveč?

Teče mi zadnje leto delovnega razmerja. Nisem znala varčevati svojih moči. Petintrideset let intenzivnega dela v šoli in zunaj nje me je povsem izčrpalo. Potrebna sem počitka, telesne in duševne prenovne. Upokojitve pa me je strah. Kako naj živim s 45 odstotki osebnega dohodka? Razmjerje ni izmišljeno. Toliko prejema pred petimi meseci upokojena kolegica. Ob upokojitvi je z grenkobo rekla, da si bo potrebni primanjkljaj služila kot občasna gospodinjstva pomočnica čez mejo. Kam smo prišli?! In kaj, če telesno ne zmoreš več delati za preživetje?

Zadnje čase je bilo slišati nekaj zagotovil sindikata, zavoda za šolstvo in drugih, da je treba

vprašanje nizkih pokojnin prosvetnih delavcev urediti. Tudi skupščina SPIZ je izločila tri kategorije dejavnosti, ki so dlje časa zaostajale za osebnimi dohodki za drugimi (kovinska in tekstilna industrija ter prosvetni delavci). Toda mi samo ugotavljamo, dolgovezo razčlenjujemo in tudi priznavamo anomalije in prisegamo, da so nujne takojšnje rešitve. Ne rešimo pa ničesar. Upokojencem pa je vsak dan odmerjeno krajše življenje.

S tem da postane upokojeni učitelj socialni problem, ki s polno starostno pokojnino ne

pokojnine

more poravnati oskrbnine v domu upokojencev, kaj šele, da bi ostalo kaj tudi za kulturne potrebe, se ne bomo nikoli sprijaznili. Skrajno nehumano je krpati nizke pokojnine z raznimi dodatki in s socialnimi pomočmi. Nismo delali 35 ali 40 let za to, da bi zdaj dobivali miloščino. In končno, od kod denar za vse te socialne dodatke? Iz istega sklada najbrž! Pravičneje bi bilo priznati ljudem, kar jim gre. Polna starostna pokojnina bi morala zadostovati za dostojno preživetje.

TONČKA ŽIBERT

REKLISO

Kako v zaostrenih gospodarskih razmerah izvajamo reformo? Dražje vzgojno-izobraževalne programe, povečane funkcionalne in operativne izdatke smo v glavnem prevrgli na pleča učiteljev, krijemo jih na račun njihovih nizkih osebnih dohodkov. Upam si trditi, da bi v Evropi težko našli državo, kjer je delo učiteljev vseh ravni tako razvednoteno kot pri nas. Če k temu dodamo še sedaj veljavno določanje pokojnin, potem je stanje katastrofalno, sramotno. Splošno znano je, da dobivajo osnovnošolske učiteljice, bistveno boljše pa tudi ni pri srednješolskih učiteljih, ki so se v povojnih letih samoupravne socialistične družbe dobesedno zgarele, sramotno nizke pokojnine, ki jih potiskajo na rob eksistenčnega minimuma. Z njimi lahko plačajo le okoli dve tretjini redne oskrbnine v domovih za starejše občane. Ali se širša družbena skupnost in predvsem nosilci reforme zavedajo, da je kakršno koli reformo možno sicer organizacijsko izsiliti, nobena pa še ni vsebinsko uspela, če se zanjo niso navdušili njeni izvajalci, v našem primeru pedagoški delavci! Večina naših učiteljev pa je s sedanjim položajem nezadovoljna, mnogi so obupani in razočarani. Komur se le ponudi priložnost, zapusti razred. Prav bi bilo, če bi se zamislili nad tem, kako globoko in daljnosežne bodo posledice takega stanja. Resnično se vedno bolj čudim, da množice pedagoških delavcev tako potrpežljivo prenašajo takšno podcenjevanje njih samih in njihovega dela. In dvoma, uspelo nam jeni narediti za poslušne in ponižne uradnike, kakršni niso bili nikoli doslej. Naj živi njihov sindikat!

VLADIMIR BRAČIČ
Delo, 22. 2. 1986

Večje razlike v pokojninah že odpravljamo

Odgovor na članek Kaznovan povojni rod

Z ugotovitvijo, ki izhaja iz naslova tovrstne Tončke Žibert se prav gotovo ne morem strinjati. Težavne družbenogospodarske razmere, v katerih smo se znašli, ne vplivajo samo na nezavidljiv gmetni položaj povojnega rodu, temveč vseh — tako tistih, ki so že dalj časa upokojeni, kakor tudi tistih, ki so še aktivni! Morda so težave enih nekoliko večje od drugih! Morda so bili eni bolj prikrajšani kot drugi. To že. Toda te razlike vendarle niso bile tolikšne, da bi se na tej podlagi lahko kategorizirali!? Vzgoja in izobraževanje ima v vsaki urejeni družbi posebno mesto. Kolikor sam poznam razmere v preteklosti in danes, je tako tudi pri nas. Morda velja to nekoliko manj za najbližjo preteklost, pa vendar se tudi tu stvari urejajo in spreminjajo na boljše... Pa dovolj o tem, saj te zadeve ne sodijo v moje delovno področje.

V svojem pismu se tov. Žiber-tova dotika številnih vprašanj. Poskušal bom odgovoriti na vsa in se držati vrstnega reda, kakor izhaja iz njenega pisma. To, da se v svojem prispevku Kako živeti s takšno pokojnino? nisem podrobneje zadržal pri komentiranju pojava, ko se osebni dohodki (ki so podlaga za določitev pokojninske osnove, od katere odmerimo pokojnino) v posameznih letih gibljejo drugače kot v predzadnjem letu dela, nisem storil zavoljo tega, da bi se izognil razpravi o položaju prosvetnih delavcev, temveč preprosto zato, ker sem pojasneval pravilo, ne pa izjemo. Izjema pa je tokrat v tem, da je preračunani osebni dohodek iz prejšnjih let dela lahko v posameznem letu višji od tistega, doseženega v predzadnjem letu dela, lahko pa tudi nižji. Na to pa seveda vpliva politika delitve sredstev za osebne dohodka.

Skupnost spremlja gibanja ravni pokojnin upokojencev, ki so pravico do pokojnine uveljavili v različnih obdobjih in tudi razčlenjuje vzroke za morebitne razlike. Pri tem še posebno na-

tančno obravnava tiste, ki bi naj jih povzročal sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Navedeno gradivo se ne obravnava le v Skupnosti, temveč tudi v drugih organih in organizacijah, ki so pristojni za sprejemanje in spremljanje politike delitve sredstev za osebnih dohodke. Tako se lahko na podlagi teh podatkov seznanijo s posledicami, ki jih sprejete rešitve povzročajo v sistemu pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Že na tem mestu je treba povedati, da razlike pri pokojninah niso tolikšne kot pri osebnih dohodkih. Vzrok za to je predvsem daljše obdobje, ki je podlaga za izračun pokojninske osnove in to, da se pokojnina odmeri od pokojninske osnove, izračunane ob upoštevanju osebnih dohodkov, doseženih v obdobju, ki je bilo za zavarovanca najugodnejše.

Večje razlike, ki se pojavljajo v ravneh pokojnin, odpravljamo. Prav letos smo na podlagi ugotovljenih razlik popravili pokojnine, odmerjene po kategoriji delovnega mesta in pokojnin upokojencev, pri katerih je bil za izračun pokojninske osnove kot zadnji upoštevan osebni dohodek iz leta 1974 oziroma 1975. Pri teh popravkih pa je seveda treba biti izredno previden. Ne le da nujno povzročajo nove razlike med dosedanjimi upokojenci, temveč lahko vplivajo tudi na to, da upokojenci, ki šele prihajajo z novimi pokojninami, ne bi dosegali takšnih zneskov kot tisti, že nekaj časa upokojeni.

**Novo izračunavanje
osnove bo odpravilo
marsikatero nelogičnost**

Vsi veliko pričakujemo od novega načina izračunavanja pokojninske osnove, po katerem bomo osebné dohodek iz prejšnjih let dela preračunavali na vrednost zadnjega leta dela. Ko ga bomo v celoti uveljavili – urešničevati ga bomo pričeli postopoma prihodnje leto – bomo

odpravljene marsikatero nelo-
gičnosti, ki smo jim bili priče v
preteklosti, pa tudi zdaj. Novi
način izračunavanja pokojninske
osnove ne bo veljal le za nove
upokoјence, temveč tudi za vse
stare, katerim je bila pokojninska
osnova določena na podlagi
dohodkov, doseženih v zaporednih
desetih letih dela ali tudi
krajšem obdobju, če je zavarovanec
delal krajše obdobje ter ti-
stim upokoјencem, ki so se upo-
koјili kot borci NOV pred 9. 9.
1943 oziroma od 13. 10. 1943 in
jim je bila pokojninska osnova
izračunana na podlagi osebnih
dohodkov, doseženih v zaporednih
petih letih dela. V poštev za
preračun pokojnine bodo torej
prišli vsi tisti stari upokoјenci, ki
so jim bili osebni dohodki prera-
čunani na vrednost predzadnjega
leta obdobja, ki je rabilo kot
podlaga za izračun pokojninske
osnove! Preračun vseh že uve-
ljavljenih pokojnin bo, tako pri-
čakujemo, pomembno spremenil
zlasti višine pokojnin, priznanih
po letu 1976. Ti upokoјenci so že
lahko izbirali različna obdobja.
Najugodnejše obdobje je sedaj
narekovala višina povprečnega
osebnega dohodka vseh zaposle-
nih na območju republike v zad-
njem letu dela ali obdobja, iz ka-
tereга so bili upokoјevani. Ta
možnost pa bo z novim preraču-
nom odpadla in bo najugodnejše
obdobje osebnih dohodkov
lahko popolnoma drugačno od
sedanjega.

Zakaj to pripovedujem? Zato, ker bi prenelga odločitev o poravnkih pokojnin določenih skupin pokojencev, lahko kasneje povzročila drugačne probleme. Pokojnine, uveljavljene v preteklih letih bodo namreč tedaj, ko bo v celoti opravljen preračun pokojninske osnove po novem, višje od dosedanjih od najmanj 4,9 % do 26,2 %, odvisno pač od tega, kateri osebni dohodek je bil kot zadnji upoštevan za izračun pokojninske osnove. To pa so že povečanja, ki bodo pomembno spremenila razmerja med že uveljavljenimi pokojninami!

Sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja je v načelu enakoten za vse državljane. Nekaterim pa družbeno-politične skupnosti zagotavljajo pravico do odmere pokojnine poleg tega tudi po posebnih predpisih in za te namene zagotavljajo tudi dodatna sredstva iz drugih virov, kot sicer veljajo za zbiranje sredstev za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Ti upokojenci so seveda v boljšem položaju kot drugi. Toda za to smo se tedaj, ko smo te posebne predpise sprejemali v naši družbi tudi zavestno odločili, upoštevaje ljudi in razloge, na katere se nanašajo. Zato verjetno ne moremo govoriti o družbi neenakopravnih ljudi.

Osební dohodek
prek polnega delovnega
časa

Kar zadeva osebni dohodek za delo prek polnega delovnega časa, ki se v določenih primerih šteje v osebni dohodek za izračun pokojninske osnove pa tole: tak osebni dohodek je bil vštetev že do sedaj, če je šlo za nadure za delo, ki se šteje kot poseben delovni pogoji. Osebni dohodek za takšne nadure je bil všteten v pokojninsko osnovo vse od leta 1965. Spremembe glede vštetenosti v novem statutu ni. Tisti osebni dohodek za nadurno delo, ki je bil doslej všteten, bo tudi poslej. Sprememba se nanaša le na tehniko obračuna. Zdaj se osebni dohodek za delo prek polnega delovnega časa prišteje k osebnemu dohodku za redni delovni čas in skupni osebni dohodek preračuna na polni delovni čas. Po novem, spremenjenem statutu skupnosti — veljati bo predvidoma pričel 1. aprila — pa preračun na polni delovni čas odpade. Kaj to pomeni? Zdaj je na višjo pokojninsko osnovo vplival le tisti osebni dohodek za nadurno delo, ki je bilo bolj vrednoteno kot redno delo. Vpliv pa je bil majhen, le tolikšen, kolikor je bilo nadurno delo

bolje plačano. Brez preračuna na polni delovni čas pa bo vsak osebni dohodek za nadurno delo tudi če bo nadura vredna manj kot ura v rednem delovnem času vplival na višji osebni dohodek v posameznem letu, višjo pokojninsko osnovo in seveda tudi višjo pokojnino.

Ali je to v redu ali ne, je težko soditi. Dejstvo je, takšnega načina, kot ga uvajamo v naši republiki ne pozna nobena druga republika oziroma pokrajina. Ne katere panoge oziroma poklicni imajo možnost dela v nadurah, ki se šteje kot poseben delovni pogoji, drugi ne. Ali to bo enakopravnost vseh?

Odpravljanje razlik v pokojninah prosvetnih delavcev se nadaljuje

Delo pri ugotavljanju upravičenosti zahtev za odpravo razlik med pokojninami prosvetnih delavcev ni zaspalo. Vse tako preprosto ni, da bi bilo mogoče kar čez noč postreči s podatki, ki bi te zahteve podprle oziroma jih demantirale. V skupnosti imamo veliko podatkov o uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Nekateri menijo, da preveč, drugi spet da premalo. Nekateri, zlasti tisti, pomembni za višino pokojnine ali kakšnega drugega denarnega nadomestila so hitro dostopni, spet druge pa je šele potrebno poiskati.

To, da je nekdo prosvetni delavec na višino njegove pokojnine ne vpliva. Zato tega podatka ni bilo mogoče (med podatki za 300.000 upokojujencev) hitro najti, kaj šele podatke o tem, kdo je bil učitelj, profesor, ravnatelj itd. Te podatke smo vsodelovanju z Zavodom SRS za šolstvo zbrali in jih obdelali skupaj s podatki, pomembnimi za višino pokojnine. Tudi to ni bilo lahko delo, čeprav si bo morda kdo mislil, da ni noben poseben problem. Kadrovska zasedba je

tudi v skupnosti podvržena družbenim restrikcijam, zato je bilo to delo v bistvu potrebno opraviti poleg rednega (pa ne v nadurnih!). Gradivo, ki daje sliko o gnotnem položaju delavcev v vzgoji in izobraževanju je zdaj pripravljeno in začenja se pot za to predvidene obravnave. O tem, kakšne so pokojnine upokojenih delavcev vzgoje in izobraževanja bom spregovoril v eni prihodnjih števil PD. Kakšna stališča oziroma predlogi bodo sprejeti in oblikovani ob obravnavi, pa boste še prej seznanjeni preko drugih sredstev javnega obveščanja.

Še dve ugotovitvi iz pisma tov. Žibertove bi izpostavil. Prvo se nanaša na višino pokojnine in izdatke bivanja v domu za starejše občane. Ali je to lahko merilo za primernost višine pokojnine? Mislim, da ne. Po vsej verjetnosti so danes tudi učitelji, ki s svojim osebnim dohodkom ne bi zmogli plačila visoke oskrbnine, da ne govorimo o drugih delavcih. Pa smo spet na začetku problema!

Drugo se nanaša na vprašanje, od kot denar za socialne dodatke? Če gre za varstveni dodatek, dodatek na invalidnost in dodatek za pomočin potrebo (za slednjega in enotnega mnenja, da bi bil to socialni dodatek) je odgovor kratak: iz sredstev skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Na vprašanje, ali je »nehumano krpati nizke pokojnine z raznimi dodatki in socialnimi pomoči« pa ni tako preprosto odgovoriti. Mnoge od teh pokojnin bi bile nizke, tudi če bi veljal novi izračun pokojninske osnove: zaradi nizkih osebnih dohodkov, pa tudi zaradi kratke pokojninske dobe, s katero so le-ti uveljavili pravico do pokojnine. Ker smo jim kot družba omogočili pravico do nje, jim najbrž moramo omogočiti tudi življenje, pa čeprav z miloščino, kot pravi tov. Žibertova, ali ne?

JOŽE KUHELJ

